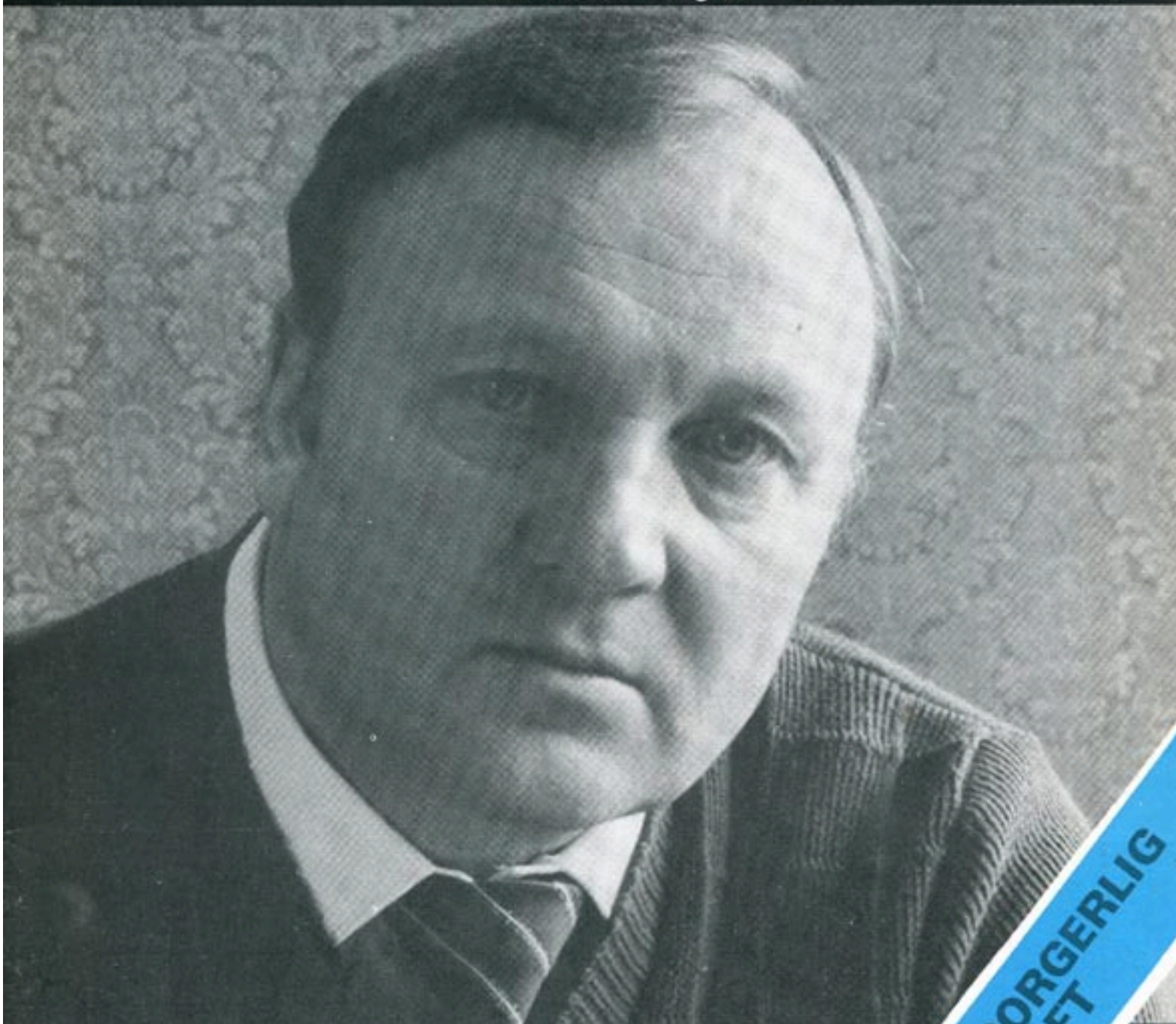

CONTRA

nr 5 1985 årg 11 9:-

**Valentin Agapov tar
upp kampen igen**

Teknologismugglingen

SPEC
Returuppgift 4

**OBEROENDE BORGERLIG
TIDSKRIFT**

CONTRA

oberoende borgerlig tidskrift
utges sex gånger per år
ISSN 0347-6472

Ansvarig utgivare

Christer Arkefors
Sällföreträdare: Benny Rung

Adress

Box 6082, 102 32 Stockholm.
Telefon 08-54 95 52 (söndag 10-12)
Åven 08-751 56 26.

Prenumeration

49 kronor per år. Inbetalas på postgiro 85 95 89-4 eller bankgiro 261-2638.
Finland: 40 mark per år. Finländskt postgiro 1125 82-9.
Norge: 49 norska kronor per år. Norskt postgiro 1 99 82 77.
Danmark: 59 danska kronor per år. Danskt postgiro 1 69 06 98.

Medarbetare

Ordförande: Göza Mölnar
Expedition: Anders Fjällström
Redaktion: Claes Almgren, Christer Arkefors, Carl G. Holm, Filip Lundberg och Benny Rung.

Övriga medarbetare: Arne Andersson, Dennis Brinkeback, Bertil Lindblom, Arne Sundström, Roger Söderqvist, Rune Westin, Monica Wiegert och Astrid Wikmark samt Allan C. Brownfeld, Washington och Joachim Bumrud, Oslo.

Länskontakter

Blekinge: Magnus Bergstrand 0455-114 45
Gotland: Alf Norbläck 0498-102 96
Gävleborg: Grethe Blomgren 026-27 31 23
Göteborgs o Bohus: Eric Bergh 031-48 34 30
D.o Arne Andersson 031-55 43 14
Halland: Lennart Flinck 035-801 24
Halland: Helena Norrgren 035-502 00
Jämtland: Lennart Sundstad 0642-100 49
Jönköping: Carl G. Löverhult 0380-159 90
Kalmar: Bertil Lindblom 0480-862 38
Kopparberg: Fredrik Cullis 023-295 93
Kristianstad: Per Mjörnemark 042-519 33
Kronoberg: Bengt Sjöberg 0372-147 21
Malmöhus: Mats Gunnarsson 0418-229 43
Malmöhus: Dietmar Kröhnert 040-97 33 51
Norrbottnen: Elisabeth Olsson-Fjällström 0970-141 54
Skarborg: Frank Wurm 0500-335 44
Stockholm: Rune Andersson 08-758 17 47
Södermanland: Tibor Somogyi 0152-152 62
Uppsala: Maurizio dei Bianco 018-46 16 97
Värmland: Jan Collander 0570-660 86
Västerbotten: Hans G. Olsson 0910-358 12
Västernorrland: Herbert Forsström 060-93022
Västernorrland: Stanley Skoglund 060-129694
Västmanland: Ingvar Lundquist 021-330486
Älvsborg: Se Skaraborg
Örebro: Kari-Edvard Helikvist 0581-132 22
Östergötland: Se Södermanland
Danmark: Peter Hartwig 01-10 88 72
Finland: Roger Wessman 915-14 97 06
Finland: Leo Meijer 90-563 34 53
Norge: Joachim Bumrud 02-56 21 56

Ej signerat material har sammanställts av redaktionen. Copyright Stiftelsen Contra. Eftertryck endast efter överenskommelse.

Presslagd 1985-08-05

Vänersborgs Offset AB, Vänersborg 1985

CONTRA -NYTT

Mitt Ryssland av Valentin Agapov

Denna gång kan vi erbjuda en ny Contra-bok. Skriven av Valentin Agapov, ryssen som hoppade av från en fiskerbåt i Helsingborg för snart elva år sedan. Valentin Agapov har mycket att berätta, och gör det på ett livfullt sätt. Boken är på 352 sidor, inbunden och kostar vid köp från Contra 120:-. Boken erbjuds även medlemmarna i Bokklubben Frihetsforum för 95:-. Den som är intresserad av medlemskap i bokklubben kan få detta förmedlat genom att vända sig till Contra.

Rätta korsordslösningen

Vi ger här den rätta lösningen på korsordet i förra numret av Contra. Det är ett citat, hämtat ur en Contra-intervju med Sven Stolpe. Eftersom sista dag för att skicka in lösningar inträffade under detta nummers tryckning får vi lov att återkomma till vinnaren i korsordstävlingen i nästa nummer.

Hela Contra-personalen byts ut!

Filip Lundberg har slutat på Contra. Filip, som under ett drygt år svarat för Contras expedition, kommer framöver att ägna sig åt egen verksamhet, men har lovat att bidra till Contra-arbetet med ideella insatser. Contras redaktionella arbete och merparten av arbetet som läggs ned på tidskriften och bokförlaget utförs av oavlönade ideella krafter. Det behövs dock någon som håller ihop den praktiska sidan av verksamheten. För att fylla den funktionen har den mångåriga Contra-medarbetaren Anders Fjällström engagerats. Han arbetar på halvtid åt Contra från den 1 augusti.

Vi behöver Din hjälp!

Contra är i ständigt behov av hjälp! Vi behöver frivilliga medhjälpare till Contras kontor i centrala Stockholm. Vi brukar träffas där för arbete någon kväll i veckan. Särskilt i samband med utskick av tidningar är behovet av hjälp stort. Hör av Dig till expeditionen!

Ciskei satsar på marknadsekonomi

Fyra s k "hemländer" har beviljats en självständighet som bara Sydafrika erkänner. Ett av de fyra länderna har börjat driva en självständig politik, som fått Sydafrika att protestera. Det är Ciskei, som gör rent hus med Sydafrikas socialistiskt inspirerade näringspolitik. Sydafrika protesterar nu mot otillbörlig konkurrens — Ciskei har börjat använda sig av fri företagsamhet!

Det finns ett litet land i Afrika där nya industrier startar så ofta att folk tappar räkningen. Där sysselsättningen i en del områden har fyrdubblats på de senaste fyra åren. Där svarta startar massor med nya företag och där de snart för första gången på nästan ett sekel får rätt att äga mark. Ett land där de som bor i städerna blir egnahemsägare enligt en plan som går ut på att privatisera de allmännyttiga bostadsföretagen och där "den vite mannens lagar" som ärvt från grannlandet Sydafrika, inklusive de motbjudande raslagarna, stryks ur lagböckerna.

Man skulle kunna tro att ett sådant land och dess ledare skulle få positiv press, särskilt i andra svarta länder. Men så är inte alls fallet. Det kunde jag konstatera när jag granskade fallet Ciskei.

Republiken Ciskei var tidigare ett av Sydafrikas självstyrande "hemländer". Det blev självständigt 1981 och satte då igång med en rad stora ekonomiska reformer för att ge marknaden fritt spelrum. Det var dessa reformer som förde mig till Ciskei. Men när jag på vägen dit stannade en vecka i Johannesburg och dess svarta grannstad Soweto blev det uppenbart att min entusiasm över utvecklingen i Ciskei inte delades av alla.

Kritik mot Ciskei

Dr Lennox Sebe betraktas föraktfullt av de ledande motståndarna mot apartheid i Sydafrika. "Dumbom", "despot", "förrädare", "självhärskare", "förtryckare" och "stofil" var det bästa man hade att säga. Anklagelser framfördes om gripanden utan rättgång, förföljelse, tortyr och mycket annat som länge förknippats med det vita Sydafrika.

Kritikerna menar att Ciskei är ett "bedrägeri" som självständigt land. Och "hemländerna" innebär ett knep för regeringen att fördröja utvecklingen i Sydafrika, ett inslag i den stora apartheid-planen, som syftar till att upprätthålla de vitas dominans över de svarta.

Men det var inte bara de intellektuella som var kritiska. Där kan man tänka sig att

skälet är landets entusiasm för den fria företagsamheten. I Soweto, en stad med två miljoner svarta invånare, var anhängare till de svarta amerikanska nationalekonomerna Thomas Sowell och Walter Williams, bägge varma förespråkare för marknadsekonomin, lika kritiska: Ciskei är en typisk bananrepublik, den styrs av en impopulär man som tillsatts av Sydafrikas vita regering; hemländerna skapades för att flytta bort uppmärksamheten från huvudfrågan — en man, en röst för Sydafrika.

I Johannesburg betraktade afrikander (vita som talar afrikaans), som är de som i första hand stöder rasåskilnadspolitik, det som löjligt att en "kaffir" — ett nedslättande ord för neger — skulle kunna stå i spetsen för en positiv utveckling. Engelsktalande vita, som brukar vara mer kritiska till apartheidpolitiken, var visserligen mer välartikulerade, men lika skeptiska. Ciskei är Sebes furstendöme. Det existerar bara på grund av för höga skatter i Sydafrika, inkomster som finansierar nästan alla Ciskeis utgifter; flertalet poster i budgeten kan ifrågasättas, en del kan t o m betraktas som brottsliga. Och Sebe slår skoningslöst mot oppositionen genom att kasta den i fängelse.

Det fyra år gamla landet Ciskei bryter mot vedertagna mönster, satsar på fri marknadsekonomi och kapitalism och avstår från förlamande socialistisk planering. De flesta jag talade med kände till att det var så, men de avvisade det som ovidkommande. Eller menade att utvecklingen i Ciskei ändå inte skulle påverka Sydafrika, även om utvecklingen var framgångsrik. "Det spelar ingen roll om det går bra eller dåligt, de svarta aktivisterna kommer att fördöma utvecklingen ändå."

Hemländerna

För tio år sedan skulle en vit som satt på ett kafé i Johannesburg ha varit omgiven av enbart vita. Och han skulle ha betalt till en vit kassörskas. Idag kan en vit mycket väl omges av svarta, serveras av vita, men betala till en svart kassörskas. Apartheid har för-

Av John Blundell.

Reprinted with permission from the April 1985 issue of REASON magazine. Copyright 1985 by the Reason Foundation, Box 40105, Santa Barbara, CA 93140-0105, USA.

Artikeln fortsätter i nästa nummer av Contra

ändrats. En del — men långtifrån alla — regler som hindrar de svarta i Sydafrika har tagits bort, lättats upp eller bara slutat att tillämpas. Motståndare till apartheid menar att detta bara är ytliga åtgärder, åtgärder som ingår i den sydafrikanska regeringens internationella PR-kampanj.

Den stora planen går ut på att dela upp Sydafrika i nya "stater", som svarar mot de olika stamgrupperna. Sådana områden blir först hemländer och övertalas sedan att ansöka om "självständighet". Hittills har fyra blivit självständiga. Transkei 1976, Bophutha-Tswana 1977, Venda 1979 och Ciskei 1981. Men det är inget annat land än Sydafrika som erkänner den självständigheten. De återstående sex — Lebowa, KaNgwane, KwaNdebele, KwaZulu, QwaQwa och Gazankulu är självstyrande inom Sydafrikas ram.

Men det är bara början. Varje svart sydafrikan har tilldelats medborgarskap i något av hemländerna, beroende på födelseort, språk och kultur. Och när hemländerna blir självständiga berövas motsvarande medborgare sitt sydafrikanska medborgarskap. En svart som är född i Soweto och bor i Soweto, men talar Tswana, är medborgare i BophuthaTswana och registrerad som utlänning i Sydafrika, med krav på särskilda tillstånd för att bo, arbeta och resa i Sydafrika.

Genom att avdela 13 procent av landets yta och beröva de 70 procent av befolkningen som är svart deras medborgarskap kommer i slutändan Sydafrika inte att ha några svarta medborgare, bara svarta utlänningar med arbets- och uppehållstillstånd.

Ledarna förrädare

Det är som ett led i den politiken som de färgade (personer av blandras) och indierna till slut har fått egen representation i det nya trekammarparlamentet. När den dagen är inne, när alla svarta tillförts en självständig stat, kan den sydafrikanska regeringen säga att den infört "en man — en röst". De svarta är bara utländska gästarbetare, som

Avregleringen i Ciskei leder inte bara till att moderna företag startas, utan också till att den "informella" sektorn växer. Här traditionellt företagande, som också det tjänar på den radikala politiken i Ciskei.

turkarna i Tyskland eller algerierna i Frankrike.

Så beskriver apartheid-motståndarna regeringens syn på saken. Andra ser det annorlunda. Problemet ligger i hur man skall kunna ge självbestämmande åt var och en av landets tolv minoriteter — nio svarta stamgrupper, de vita, de färgade och indierna. I Sri Lanka idag kräver 2 miljoner tamiler självständighet. I Indien söker sikherna politisk självstyrelse. Och så vidare. Hemlandspolitiken skall enligt dessa inte ses som en förlängning av apartheid, utan som ett försök att undvika den tragik som kan uppstå genom majoritetsstyrre i ett splittrat samhälle.

Makana Tshabalala och Moses Leoka är ledare för Sowetos handelskammare. Tshabalala äger en snabbmatskedja, medan Leoka arbetar åt Standard Bank. Vi träffades hemma hos Tshabalala, åt av hans kyckling (som serveras i snabbmatskedjan) och talades sedan vid i det kombinerade kontor och lager som han hade i huset. Hans fru arbetade samtidigt i rummet med bokföringen, medan det ständigt kom anställda för att hämta material.

Tshabalala tyckte att det var svårt att starta företaget. Han hade å ena sidan räkat ut för "den vite mannens byråkrati" och å

andra sidan för "militanta svartas företagsfientlighet, som dock inte hindrar dem från att bli kunder när företaget väl kommit i gång".

I slutet av 1970-talet hade den sydafrikanska regeringen lättat på de hårda regleringarna av svarta företag, vilket ledde till en snabb tillväxt av antalet företag i Soweto. Överallt i Soweto syntes blomstrande småföretag, både registrerade och "svarta".

Tshabalala menade att det bästa politiska uttalande man kan göra är att visa vinst. Och för att göra det i Soweto måste de flesta gå utanför den vite mannens lag.

Varför jublade nu inte denne anhängare av Thomas Sowell och Walter Williams över Ciskeis ekonomi? Svaret var enkelt: Sydafrikas vita tar vårt land, förklarade han. "De vita betraktas som en nation, fast de inte är det. Vi betraktas som olika grupper".

I trädgården i Sheena Duncans lyxiga hem i en av Johannesburgs förorter fick jag av ordföranden i anti-apartheid-organisationen Black Sash höra att "hemlandspolitiken är ett billigt sätt att slippa ifrån att se efter folk". Sheena Duncan sa: "Mer än hälften av vår befolkning bor i hemländerna, men mindre än tio procent av de offentliga utgifterna går dit." Att avskaffa hemländerna

skulle enligt henne vara första steget mot att avskaffa apartheid.

"Hela Sydafrika är överbyråkratiserat," svarade Duncan när jag framhöll Sebes avreglering av näringslivet i Ciskei. "Varför begränsa avbyråkratiseringen till ett så litet område? Det enda Sebe gör är att han gör en liten grupp människor rika. Han måste belöna topparna för att få dem lojala och hålla honom kvar vid makten."

Dagen därpå besökte jag dr Nthato Motlana på hans läkarpraktik i Soweto. Motlana är framstående som politisk ledare. Han gick rakt på sak. Alla de fyra självständiga hemländernas parlamentsval har varit "fixade". "Sydafrika väljer dumbommar som de kan kontrollera och få omvalda," hävdade Motlana.

"Ledarna för hemländerna är förrädare mot de svartas sak, och hemländerna är inte självständiga. Hur kan de vara det när de är beroende av Sydafrika i så stor utsträckning. Sydafrika är ett land, men den vite mannen delar upp det i småbitar och ger det till dem man gillar. Vi vill ha rättigheter i ett gemensamt fädernesland."

John Dugard, vit apartheid-motståndare, föddes och växte upp i Ciskei. Han är jurist och som motståndare mot hemlandspolitiken känns det lite konstigt att det var just hans far som förde fram Sebe i rampljuset för första gången genom att befördra honom från lärare och rektor till skolinspektör. Dugard är juridikprofessor vid Witwatersrand-universitetet och hävdar att Ciskei har det sämsta resultatet när det gäller mänskliga rättigheter av alla de självständiga hemländerna. "Men man borde vara bäst, eftersom man hade kontakten med de vita längst av alla hemländer."

Biskop Tutu

Jag träffade biskop Desmond Tutu alldeles efter det att han återvänt från Amerika och Europa och Nobelprisceremonin. Han är mycket värtalig och varje mening han yttrar skulle kunna citeras ordagrant och direkt.

"Hemlandspolitiken är," sade han med anspelning på Hitlers behandling av judarna, "apartheid på väg mot den slutliga lösningen." Och om Ciskei: "Eliten i Ciskei har det förträffligt. De uppför sig som förtryckare alltid gör. De är mycket duktiga elever som slår sina lärare i lärarnas egna ämnen".

Percy Qoboza, som en gång fängslades för sin politiska verksamhet, och som nu är redaktör vid den svarta tidningen City Press var lika kritisk. Ciskei är en vit skapelse. Det är en förolämpning, ett missfoster som styrs av en "despot som blivit galen". Det finns inga gränser för förtrycket inom Ciskei. Folk fängslas utan rättgång varje vecka.

Med detta som grundkurs kunde jag nu själv åka till Ciskei.

Från Johannesburg flög jag till East London, som ligger vid Indiska oceanen, i den sydafrikanska remsa som skiljer Ciskei från Transkei. Biskop Tutu hade förlöjligat

hemlandspolitiken genom att peka på den remsan. Både i Ciskei och Transkei talar man xhosa. Om det var något ärligt menat med hemlandspolitiken skulle de två länderna vara ett — inte två.

Men xhosa-folkets historia talar om två skilda nationer. Den muntliga traditionen gör gällande att bantu-stammarna började utvandringen från området kring de stora sjöarna i Centralafrika omkring år 900. Omkring 1650 hade xhosa-folket nått det område som idag är Transkei. 1740 ledde ett kuppförsök mot hövdingen Phalo till en permanent splittring, när han och sonen Rharhabe flyttade västerut över Kei-floden, till Ciskei, medan en annan son, Gealeka, blev kvar i Transkei. Samtidigt som Phalo och Rharhabe flyttade västerut flyttade vita nybyggare österut från Kapstaden. Great Fish River blev den gräns som etablerades mellan de två grupperna till 1779, då en hundraårig kamp började, en kamp som slutade med de svartas nederlag 1879.

Även om uppdelningen mellan Ciskei och Transkei var "ytterst löjlig" enligt biskop Tutu var alla de ciskeianer jag mötte mycket medvetna om 1740 års splittring och de var stolta över sina förfäders insatser i gränskrigen. De vita som arbetade i området menade också att delningen var förnuftig. Relationerna mellan de två grupperna var enligt de vita inte bra. T o m en gemensam gräns skulle kunna leda till problem.

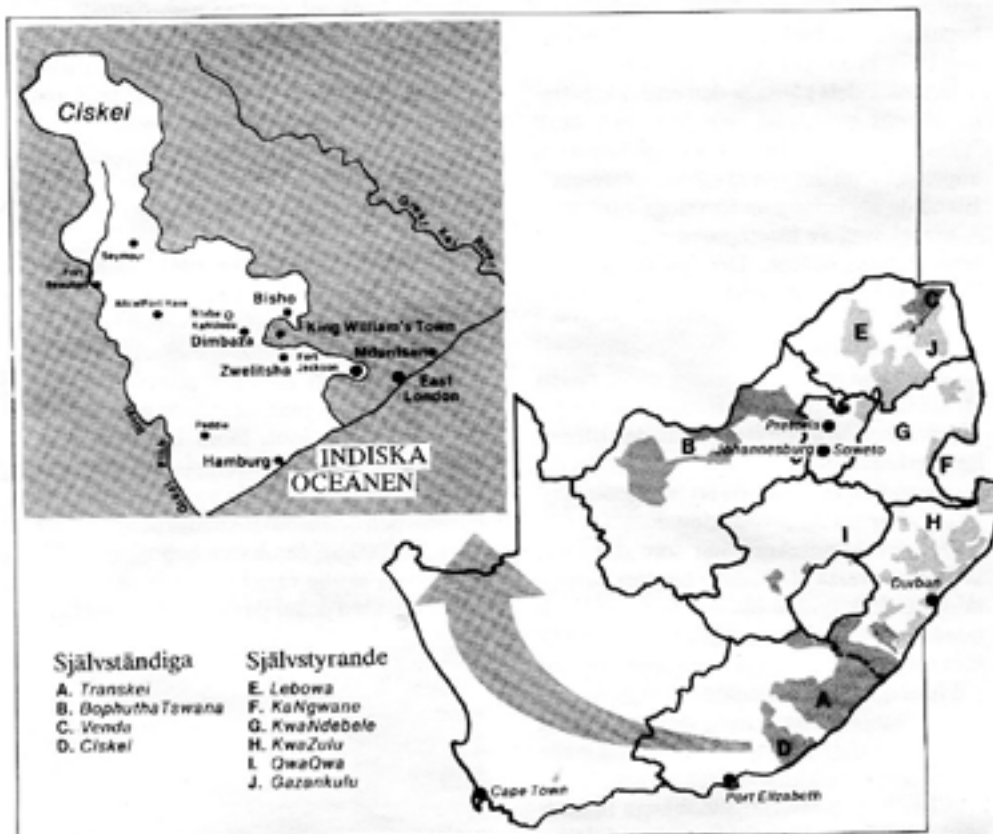
Till Ciskei

Från East London undvek jag den fyrfiliga huvudvägen till King William's Town och Bisho och tog småvägar genom Ciskeis landsbygd. Övergången från industriationen Sydafrika till Tredje världens Ciskei var snabb och slående.

Även om East London inte är särskilt välmående, så är det i många avseenden likt städerna i Väst. Butiker, restauranger, bensinmackar, prydliga villor med välskötta trädgårdar, ordentligt asfalterade vägar. Om man tog fotografier där skulle man mycket väl kunna blanda ihop dem med foton från t ex Corpus Christi i Texas eller Portsmouth i England. Bara den som var expert på trädgårdsväxternas utbredning skulle kunna pricka in East London.

Bara några meter in i Ciskei — det fanns ingen gränsstation — ändrade sig bilden dramatiskt. Ibland körde vi förbi en man till häst. Varje kilometer eller så satt en grupp svarta vid vägen och väntade på bussen. Många gick, och gav intryck att de skulle gå två eller tre mil. Kvinnor bar tunga bördor på sina huvuden. Det fanns barn överallt. En del tillsammans med vuxna, andra ute på fälten vallande boskap. Kvinnor och flickor, en del bara fyra eller fem år, samlade ved och balanserade sina insamlade fynd på huvudet på vägen hem till byn.

Största delen av jorden var obrukad. Den var ofta stenig med bara några få träd, men

många buskar. Då och då såg jag åkerlappar där i första hand kvinnor odlade majs, något som verkade vara det enda som odlades.

Det fanns byar överallt. En typisk by hade mellan 50 och 150 hus. Många saknade väg, men väl upptrampade stigar gick från husen till busshållplatsen. Inga byar stod utsatta på den största karta som fanns. Ciskeis karta skulle förbättras avsevärt om man tog en näve confetti och kastade ut den över kartan och hävdade att varje prick representerade en by.

Senare under mitt besök i Ciskei besökte jag en del städer, som Zwelitsha och Mdantsane, den näst Soweto största svarta staden i södra Afrika. Men utanför städerna är Ciskei böljande kullar, små byar och jordbruk för självförsörjning.

Torka och marxism

Det var naturligt för mig att ställa frågan hur en ny svart nation, ett litet område mindre än Sörmland, utan naturresurser och med föga utvecklat jordbruk och industri, geografiskt isolerat från södra Afrikas stora marknader och avskilt från en västerländsk välfärdsstat, som enda av tio hemländer, skulle välja en radikal ekonomisk politik för marknadsekonomi.

Det enda svar jag kunde finna var ciskeianernas historiska medvetande, att de visste att deras förfäder inte levde på kommunistiskt vis, trots att detta är vad många hävdar. Kooperativt, kanske kommunistiskt, aldrig. Med detta som grund har de sett sig runt om i Afrika och världen och funnit ett fullständigt samband i u-länderna mellan

marknadsekonomi och välbästand och mellan socialism och fattigdom. Som en person sa till mig: "Vi kan råka ut för torka, men det verkar som om det bara är marxistiska länder som råkar ut för *mycket* svår torka."

Ett tredje inslag var att Ciskei ärvde alla sydafrikanska lagar som stiftats före självständigheten den 4 december 1981. Det var de vitas lagar och när man avskaffade apartheid följde mycket annat med. Som president Sebe sa till mig: "lagarna såg småföretagare som brottslingar som skulle jagas av polisen".

Därutöver kom insatserna från Small Business Advisory Service (SBAS), en ideell grupp som grundades 1974 i Johannesburg av Ian Hetherington. Hetherington är revisor och född i Storbritannien. Hans engagemang för Ciskei började tidigt på 1970-talet med övertygelsen att vad södra Afrika saknade var svarta företagare. Svaret blev SBAS. Fram till idag har SBAS hjälpt tusentals svarta och andra företagare och dragit till sig intresset från Lennox Sebe som blev minister för Ciskeis territoriella myndigheter 1973. När hans parti Ciskei National Independence Party vann parlamentsvalen 1981 blev Sebe republiken Ciskeis president.

Privatisering

Redan på 1970-talet lovprisade Sebe i sina tal den fria företagsamheten. Och nu fick han chansen att göra något åt saken. I juli 1983 utnämndes nio experter — alla nio var vita sydafrikaner, ingen av dem bodde i Ciskei — till en ekonomisk utvecklingsutredning. Swart-kommissionen, uppkallad efter

ordföranden Nicolaas Swart, lämnade ett betänkande med rekommendationer i december 1983. Förslagen antogs genast.

Betänkandets kärna är den enskilda entreprenörens betydelse och hur man skall "påskynda de ciskeianska entreprenörernas anpassning till det fria marknadssystemet".

Bland de åtgärder som föreslogs var:

—avreglering av företagsamheten, särskilt småföretagsamheten. Det innefattade avskaffandet av eller ändringar i 500 sydafrikanska lagar;

—en landreform för att skydda besittningsrätten, rätten att köpa och sälja mark, rätten att slå samman och dela fastigheter;

—privatisering av en stor del av den offentliga verksamheten;

—omvandling av Ciskei till ett "skatteparadis" som lockar till sig investeringar.

De utvecklingskonomer som påverkat så många svarta afrikanska länders ekonomiska politik tyckte illa om förslagen och talade om "överdriven tilltro till marknads-mekanismerna". Men utredningen höll fast vid förslaget och det antogs i sin helhet av Sebes regering. Han utsåg dessutom flera av utredningens ledamöter till att verkställa åtgärderna. Jag träffade flera av dem under mitt besök och tillbringade många timmar med att diskutera utvecklingen med dem.

Skattereform

Ian Hetherington vid SBAS är hjärnan bakom Ciskeis planer på att bli ett skatteparadis. "Det fanns ingen reavinstskatt, arvs- eller gåvoskatt från början," berättade han, snarast besviken över att inte ha fått vara med och avskaffa dem. "Kärnan i vår reform är att det från den 1 mars 1985 inte finns någon bolagsskatt och inkomstskatten är 15% på allt över 4.000 dollar per år, utan rätt till några avdrag. (Genomsnittsinkomsten i Ciskei är 1.950 dollar; 95% av Ciskeis invånare slipper betala inkomstskatt) "Den allmänna omsättningskatten på 10% på allt utom baslivsmedel kvarstår oförändrad," konstaterade Hetherington, "och dessutom är det 15% skatt på utdelningar, royalties och räntor som företag i Ciskei betalar till utlänningar. Men det räcker så."

Bolagsskatten inbringade bara 162.000 dollar förra året och beräknades i år ge 750.000 dollar. Det är mindre än en halv procent av statens intäkter, så jag frågade hur han kunde betrakta det som en betydelsefull reform.

Han höll med om siffrorna, men pekade på att "skatteparadisidén" måste ses i ett framtidsperspektiv. Det är fråga om industri- och arbetsmarknadspolitik. 200.000 arbetslösa (40% av Ciskeis vuxna befolkning) och 300.000 ungdomar som behöver arbete under de kommande tio åren innebär att Ciskei behöver en halv miljon nya jobb.

Den gamla sydafrikanska politiken gick ut på att uppmuntra utvecklingen i hemländerna genom subventioner. Regeringen

hävde t ex att företag som flyttade till Ciskei fick "världen mest generösa subventioner och förmåner". Staten stod för 80 procent av hyreskostnaderna för industribyggnader, 95 procent av lönekostnaderna, upp till 300.000 dollar i flyttkostnader, 60% av transportkostnaderna, en del av kostnaderna för bostäder, utbildning och elektricitet.

Efter självständigheten 1981 gällde fortfarande samma subventionsprogram. Sydafrika betalade hälften och Ciskei hälften. Programmet gällde bara industrin, vilket hade lett till att handeln var efterbliven, vilket gjorde att man åkte över gränsen för att handla. De jobb inom industrin som kom till stånd hade kostat minst 10.000 dollar styck. Många av jobben var av obetydligt intresse och dessutom saknades pengar. "Om bara 200.000 av den halva miljon nya jobb vi behöver skulle vara i industrin skulle det kosta 1 miljard dollar på det sättet," noterade

ett allmännyttigt ågt bostadshus och ett identiskt (t h) som övertagits av den tidigare hyresgästen.

Hetherington. "Politiken var på alla sätt oförnuftig."

Slutsatsen var att Ciskei skulle locka till sig de jobb som behövdes om man ordnade skattefrihet för alla företagare. I industrin eller andra sektorer. För ciskeianer, sydafrikaner eller andra utlänningar. Skatteminskningarna antogs i juli 1984 tillsammans med åtgärder för att få slut på subventionerna.

Subventionerna kvarstår som en möjlighet tills vidare — enligt en multilateral överenskommelse mellan de fyra självständiga hemländerna och Sydafrika, kunde Ciskei avskaffa dem bara med två års uppsägning. En sådan uppsägning gjordes i november 1984. Men det företag som väljer subventionsvägen måste betala inkomstskatt på 50%. Men det är en skatt vars dagar är räknade. Varje inbetalning avräknas mot de subventioner som getts, plus ränta, och när det sista öret på det sättet har betalats tillbaka är alla bolag i Ciskei skattefria.

Tillsammans med avskaffandet av bolagsskatten passade Hetherington på att förenkla övriga skatter. "Det är vansinne för en ung och fattig nation att ha något annat än en enkel rak skatt som alla kan förstå. Sydafrika ökar sina skatter och skattesystemets komplexitet. Vi gör ändringar i rakt motsatt riktning."

Jordreform

Leon Louw, advokat och dominerande figur i Johannesburgs Free Market Foundation, är arkitekten bakom Ciskeis jordreform. Marken i Ciskei ägs huvudsakligen av myndigheterna eller halvoffentliga organ. Hälften kontrolleras av stamstyrelser och fördelas av dem till enskilt eller gemensamt bruk, 30 procent ägs av staten, 15 procent ägs av ett regeringsägt jordbruksföretag och högst 5 procent är privatägt. Swart-kommissionens förslag kommer snart att förverkligas, vilket innebär att nuvarande rättigheter för jordägarna kommer att förstärkas. Man inför bytesrätt, rätt att slå samman och dela fastigheter och trygghet i innehavsrätten.

Alla tidigare afrikanska jordreformer har enligt Louw innefattat att den centrala regeringen har inskridit mot stammarnas sedvänja. De försöken har misslyckats. Här försöker man istället få igång en marknad istället för att skapa ett mönster av ägande och brukande.

De 50 procent som har fördelats av stamstyrelserna kan nu köpas och säljas. "Vår målsättning är inte att sätta oss över stamstyrelserna," fortsätter Louw, utan att "skapa ett system som de kan använda eller ändra som de själva vill." Han menar att privatiseringen verkar bli populär. "Den enda restriktion som det verkar bli i stamstyrelsernas tillämpning är att marken inom ett visst område bara kan säljas till en medlem av en viss stam."

Swart-kommissionen föreslog att de 30 procent av marken som ägs av staten skall säljas på offentlig auktion. Och för att privatisera de 15 procent som ägs av jordbruksbolaget övervägs en rad alternativa metoder. Från att göra om statliga företag till börsföretag och sälja aktier, till att sälja gårdar till familjer eller grupper av familjer.

Ciskei har redan tagit bort en del regler för vem som får köpa mark. Louw konstaterar: "Det finns inga begränsningar vad gäller nationalitet, medborgarskap eller bostadsort." Byggnadsregler och stadsplaneregler har man avstått från med tanken att marknadsekonomi skall lösa de problemen. "När reformerna har genomförts kommer det att bli det friaste landet i världen när det gäller jordförvävsregler". Och det i ett land där svarta för fem år sedan inte fick äga land och där regeringen hade absolut kontroll över fördelning av nyttjanderätten till marken.

Småföretagande

Louw är också huvudförfattare till Ciskeis avregleringslag för småföretagen, som antogs i juli 1984 och trädde i kraft i september samma år.

Vid självständigheten följde all dåvarande sydafrikansk lagstiftning med. Mina studier i Sydafrika har övertygat mig om att ekonomin där var mer reglerad än i USA eller Storbritannien. Louw bekräftade detta och berättade om en liten lanthandel i Ciskei

som behövde 36 tillstånd för att driva verksamheten.

Det skulle ha tagit årtal att granska alla Sydafrikas regleringar för att se om det var några vi skulle vilja ha kvar i Ciskei, förklarar Louw. "Vi ville få en snabbstart". Beslut fattades om att 80 lagar som berörde näringslivet inte skulle gälla företag med mindre än 20 anställda. Det beslutet rör dock bara regleringsväsendet "på ytan", även om butiken som förut behövde 36 tillstånd idag inte behöver något. För att gå in djupare i problemen tillsattes en småföretagsombudsman, som övervakar avregleringen, eller som man formulerade det för mig "borttagandet av den vite mannens lagar från den svarte mannens företag".

Ombudsmannens befogenheter är vittgående, inklusive rätten att befria ett småföretag från en reglering per telefon. När han gör det skall saken följas upp med en utredning och en rekommendation att antingen behålla regleringen, eller att avskaffa den för alla företag, eller att avskaffa den för vissa typer av företag. Den dagliga verksamheten går emellertid ut på att gå igenom existerande lagstiftning och rekommendera Ciskeis parlament förändringar.

Artikel 9 i avregleringslagen föreskriver att arbetet skall

styras av den fria marknaden och sedvanerättens principer, inklusive följande

- 1) Ingen person skall bryta mot en annan persons sedvanerätt, utom genom lagligt självförsvar eller lagliga motåtgärder för att skydda personliga rättigheter eller egendomsrättigheter med rimliga medel.
- 2) Alla personer skall ha rätt att ägna sig åt ömsesidigt frivilliga transaktioner på ömsesidigt överenskomna villkor.
- 3) Det skall råda avtalsfrihet, handelsfrihet, rätt att bilda bolag och att upplösa bolag.
- 4) Lagen skall respektera och skydda personliga rättigheter och egendomsrättigheter.
- 5) Frihetens, lagens och naturrättens principer skall upprätthållas.
- 6) Inget företag skall använda bedrägliga eller ohederliga metoder.

Louw räknar med att ytterligare 25 lagar skall liggas till undantagslistan och förutsåg att storföretagen snart kommer att börja klaga och kräva samma undantag. På det sättet kommer vi så småningom att få ett klimat som möjliggör att samma regler tillämpas för alla.

Hur införa frihet?

Ett av de närmaste målen för Louws arbete är banklagstiftningen. En delegation på sju schweiziska bankmän kom på besök i januari i år för att lämna förslag om hur bankverksamhet med schweiziskt sekretesskydd skulle kunna byggas upp i Ciskei.

President Sebe verkade övertygad om att schweizarna skulle uppskatta Ciskei. När han för en tid sedan besökte Schweiz var

den första frågan han alltid fick: Kan ert land balansera budgeten? Han svarade ja. Följdfrågan blev då i hur många år det gått bra. Och Sebes svar: "Ända sedan självständigheten."

Louws kommitté arbetar också med arbetsrättslig lagstiftning, som skall bli "indikativ" istället för tvångsmässig. Dvs den kommer att föreskriva vad som skall gälla om inget annat överenskommits, men lämna fältet fritt för arbetsgivare och arbetstagarare att komma överens om andra villkor.

"Det finns åtskilligt med teori om den fria marknaden," säger Louw, "men ingenting som berättar hur man skall befria marknaden."

Bostadssektorn

Gert Hendrik Claassen är konsulterande ingenjör från Durban i Sydafrika. Han innehar nu en rad uppdrag i Ciskei. Bl a är han verkställande direktör för Nationella bostads- och stadsbyggnadskommissionen och direktör för den regeringsägda Townships Corporation.

Claassens kontor ligger i Bisho, Ciskeis huvudstad, på andra våningen i stadens första affärscentrum — ett av de få ställen i södra Afrika där svarta och vita kan bedriva handel sida vid sida.

Bisho är en nybyggd stad, som byggts upp från grunden på stäppen. Staden har för-

Ciskeis president Lennox Sebe har trotsat Sydafrika, och befriat landet från "den vite mannens byråkrati".

löjligats i Sydafrika. I en del kretsar anser man det skräppretande att Sebe skall bygga en huvudstad. Andra menar att det är ett brottligt slöseri med sydafrikanska skattepengar.

Hittills består Bisho bara av en handfull byggnader. Parlamentet och kontor med anknytning till parlamentet, en radiostation, högsta domstolen, ett hotell med casino (spel har legaliserats), ett snabbköp, en kontorsbyggnad, ett affärscentrum osv. Och när Claassen visade mig en gigantisk modell av hur staden skulle se ut inom några år återkom alla mina värsta minnen från fyra år som stadsfullmäktig i en överbyråkratiserad marxistiskt styrd del av London.

Claassen medgav att Bisho var en "politisk skapelse". En del av kontoren behövdes för att ge plats för ciskeisk verksamhet som tills

vidare drevs i Sydafrika. Mycket av pengarna hade kommit från regeringen, men bortsett från det var, menade Claassen, synsättet på stadsutvecklingen radikalt annorlunda.

"Vi ser det som en sak för den fria företagsamheten". Stadens bolag satsar en del på infrastruktur, men "privatföretag skall göra resten". Modellen skulle bara visa hur det kunde tänkas att Bisho utvecklades.

Det blir ett minimum av stadsplanebestämmelser. Allt som kommer att krävas är tillfredsställande avlopp och renhållning och brandskydd. Vad som händer med en del tomter har jag ingen aning om. "Om någon skulle vilja bygga ett slakthus mitt i bostadsbebyggelsen skulle jag lägga in mitt veto. Men jag tror inte att sådana förslag kommer fram i en fri marknad."

Claassens målsättning är att bibehålla den kommunala personalen vid nuvarande storlek, tio personer. "Vi vill privatisera så mycket som möjligt". När staden växer och nya tjänster behövs kommer de att drivas i privat regi. Renhållningen sköts exempelvis redan av två privata företag.

Ciskeis radikala inställning gäller även på bostadssektorn. Claassen pekade på den nyligen reviderade bostadspolitik, som går ut på att "fri företagsamhet skall svara för bostadsförsörjningen... med privat ägande på alla nivåer".

"Ciskei har ärvit en socialistisk inställning till bostadsfrågan från Sydafrika," säger Claassen. Bostäderna var antingen ägda av allmännyttiga bostadsföretag i städerna, eller bestod av skjul på landsbygden. Innan självständigheten var privat äganderätt till marken inte tillåten. Under den korta tid som gått sedan självständigheten har redan en fjärdedel av hyresgästerna i städer som Mdantsane och Zwelitsha köpt sina fastigheter.

Hittills har utförsäljningen gått till så att hyran har omvandlats till ränta på hypotekslån. Men i juli 1985 infördes ett annat program. För varje år en hyresgäst bött i fastigheten får köparen rabatt med 10 dollar på att köpa huset, som värderas med de ursprungliga byggnadskostnaderna uppräknat med inflationen. Det billigaste huset skulle kosta 950 dollar, det dyraste 4650. Om köparen betalar kontant blir det ytterligare 20% rabatt. Och för att uppmuntra till snabba beslut har Claassen tillkännagivit att priserna kommer att gå upp med 10% den 1 juli 1986.

"Vi gör allt så enkelt som möjligt," berättade han. "Ju fler hinder man skapar, desto fler kryphål letar man efter." Det finns därför ingen minimitid för den hyresgäst som vill köpa ett hus vad gäller hur länge han skall ha bött i huset. Det finns inga begränsningar i rätten att sälja huset vidare, och om hyresgästen tackar nej till att köpa huset erbjuds det på den öppna marknaden till en framväxande grupp fastighetsägare. Det kommer inte heller att bli några restriktioner för privata läneinstitut. Med så många regleringar som avskaffas förväntar man sig en snabb framväxt av en privat bostadsfinansieringsmarknad.

NY CONTRA-BOK UTE I DAGARNA:

Valentin Agapov tar upp kampen igen

För över tio år sedan kom Valentin Agapov till Sverige. Han har sedan dess fört en intensiv kamp för att få ut sin familj från Sovjet. Till en början skedde den kampen med stor publicitet i massmedia. Men sedan några år har det varit ganska tyst om Valentin Agapov. Han fick rådet att "ligga lågt", medan man försökte gå fram den diplomatiska vägen. Bl a har LO (där Valentin Agapov är medlem) engagerat sig för hans sak. Stig Malm uppmanade också Valentin Agapov att "ligga lågt". Men nu anser sig Stig Malm i grunden lurad av ryssarna. Han har sagt till Valentin Agapov att det är dags att använda de gamla metoderna igen. Därför kommer Valentin Agapov åter att dyka upp i rubrikerna.

Ett inslag i Valentin Agapovs nya ansträngningar att vinna uppmärksamhet för sitt fall är en bok som beskriver livet i Ryssland, fram till avhoppet. Det är en ingående skildring av ett samhälle med mygel, korruption, maktmissbruk och fylleri. Ett samhälle som vi sällan eller aldrig fått beskrivet med den inlevelse och den personliga fång som Valentin Agapov kan ge skildringen.

De bästa skildringarna av Ryssland har hittills författats av västerländska korrespondenter i Moskva eller av emigranter som tillhört kultureliten i Ryssland. Bägge dessa grupper har haft begränsningar i sitt perspektiv. Nu tillförs Rysslands-litteraturen en ny dimension, mannen av folket får tala. Och han säger sanningen.

Det är med stor glädje som vi i Contra publicerar ett utdrag ur den bok som kommer ut i dagarna på Contra förlag. Det är ett avsnitt som berättar om det som hände alldeles i anslutning till avhoppet. Varför såg sig Valentin Agapov tvungen att hoppa av? Här berättar han själv.

Fartyget anlöpte Helsingborg en lördagsmorgon. Det var den 23 november 1974. Solen sken och fartygets besättning gick mangrant upp på däck för att titta på staden. Längs hela kajen låg fryshus. Men fartyget skulle inte lossas förrän på måndagen. Fartygets politiske kommissarie sade att de som ville bege sig ut på sta'n kunde anteckna sig på en lista. Alla som hade antecknat sig skulle komma till hans hytt klockan tre.

Klockan tre fick vi tio kronor var i kommissariens hytt. Vi var ungefär femtio personer som skulle gå iland. Vi fick instruktioner av kommissarien.

— Först och främst måste ni komma ihåg att ni är sovjetiska medborgare, och att ni är skyldiga att vara patrioter. Ni vet mycket väl att vårt land är omgivet av länder som tillhör den kapitalistiska världen. Denna värld avundas de framsteg som vår socialistiska värld har gjort, och hatar oss för detta. Eftersom situationen är sådan måste ni vara beredda på alla slags provokationer från de utlänningar som ni kommer att stöta på i staden.

Orden förvånade mig eftersom jag ansåg att det var vi som var utlänningar — inte svenskarna i sitt eget land. Kommissarien fortsatte:

— Om ni under promenaden får höra svenskarna säga något provokativt bör ni fortsätta och inte fästa er vid det. En av sjömännen frågade:

— Kommissarien, hur skall vi veta om det är något bra eller dåligt de säger till oss? Vi förstår ju inte språket.

— Ni ska inte vänta er något gott här eftersom Sverige är ett kapitalistiskt land. Dessutom finns det i de kapitalistiska länderna många fosterlandsförrädare, som är ryskspråkiga. De flesta blev kvar i Väst efter Det Stora Fosterländska Krigets slut.

Vi delades upp i grupper om fyra. Vid landgången stod en matros på vakt med en dolk. Ledaren presenterade gruppen för vakt-

havande matros som också gick igenom passen.

Eftersom kontrollen var rigorös blev det kö vid utgången. Flera grupper kom samtidigt ner på kajen. Ledarna för tre av grupperna var tydligen goda vänner och gick tillsammans ut på staden. Vi hade inget val, utan måste gå efter dem. Så kom det sig att vi marscherade iväg likt soldater, två och två eller tre och tre.

Det hade redan börjat skymma och den elektriska belysningen var tänd. Klockan var lite över fyra och vi blev förvånade över att vi trots stadens hundratusen invånare såg mycket få människor på gatan. De som fanns kastade nyfikna blickar på vårt led, som bestod av tolv personer.

Från en tyst sidogata hörde vi hästhovar. Men föreställ er vår hjälpnad när vi istället för hästar såg fyra unga pojkar komma runt hörnet. De var klädda i trasiga jeans och hade skor med tjocka träsulor. När vi kommit ungefär femtio meter från pojkarna vände sig ledaren för min grupp till oss alla och sade:

— Nu ser ni hur svenskarna har det, de har inte ens nog pengar för att köpa normala kläder, därför är de tvungna att gå klädda så där. Det går de sedan omkring i utan att byta kläder tills kläderna är helt oanvändbara. Denna ohöjda fattigdom är kapitalismens ansikte. Efter att för ett ögonblick sedan med egna ögon ha sett denna tavla och hört vår ledare förklara den, tyckte många av de våra synd om pojkarna.

Vår ledare hade troligen varit flera gånger i Helsingborg eller på andra liknande ställen. De hade sett allt som var nytt för oss. De gick därför utan att stanna upp och utan att visa något intresse. De gick fort och sjömännen i vår grupp var missnöjda. Alla ville titta i skyltfönstren.

Jag vände mig till min ledare och sa: Varför får vi inte ta en promenad genom staden, utan måste springa som om det gällde ett maratonlopp? Han svarade:

— Om jag säger åt dig blir du tvungen att sätta igång med ett riktigt maratonlopp. Jag svarade i min tur att jag fullgjort värnplikten i armén för nästan tjugo år sedan, och han var inte min officer och att varje ord från honom var en befallning. Ljudstyrkan i vårt samtal steg alltmer och vi började förolämpa varandra. Gruppen stod omkring oss och lyssnade. Efter att ha talat färdigt vände

han helt om och meddelade att vi skulle titta på staden på det sätt han befallde. Efter ytterligare något hundratal meter stannade gruppen vid ett skyltfönster.

Jag ville under min korta vistelse i Sverige få veta mer om landets historia. När vi stannade till vid skyltfönstret föreslog jag att vi skulle gå till något museum.

— Är det kanske något mer du har hittat på? nästan skrek min ledare. Det här är inte Afrika utan Sverige, ett kapitalistiskt land. Jag förstod inte varför han plötsligt skulle jämföra Afrika och Sverige. Jag hade ingen lust att prata mer med denne knöl och gick från honom till ett av skyltfönstren. Där skyltade man med herrkostymer. När vi såg priserna uttryckte vi vår förvåning:

— Vem kan betala sånt? I skyltfönstret bredvid fick jag syn på en vacker damväska. Den skulle göra sig bra som present till min hustru, men priset låg över hundra kronor. Eftersom jag bara hade tio kronor tyckte jag att priset var enormt.

Vi hade fått tio kronor var för att köpa någon present till anhöriga och vänner. Tio kronor var inte mycket pengar i Sverige. Men när vi fick så ynkligt lite var det till nytta för de sovjetiska maktbarnen. För det första sparade man på utländsk valuta, för det andra fick man oss att tro att allt i Väst var dyrt och inte kunde köpas av en vanlig människa. Eftersom vi inte fick ta kontakt med några kunde vi inte få veta hur mycket man tjänade. När vi återvände till Sovjet skulle vi bli till god hjälp i propagandan. Vi skulle berätta att allt var dyrt och att folket levde i fattigdom. Vi hade ju med egna ögon sett de höga priserna och ungdom klädd i trasiga jeans och träskor.

Efter ytterligare något hundratal meter bromsade ledarna upp framför skyltfönstret till en radioaffär. Där stod en färg-TV som visade en fotbollsmatch. Hela gruppen stannade. Mannarna stod som förtrollade. Både av den höga kvalitén på färgbilden, den stora bildytan och de engelska fotbollsspelarna.

Vi blev stående omkring skyltfönstret i fem minuter. Min vän Kalajko stod bredvid mig och vi talade om spelet. Vi stod närmast TV:n och blev uppslukade av spelet och märkte inte att de som stod bakom oss lämnade platsen och sprang ifatt ledarna. När jag upptäckte att bara vi två var kvar sade jag till Kalajko:

— Titta, de har redan gått. Kom, vi får springa ifatt dem. Avståndet var trettio eller fyrtio meter. Jag hade knappt sagt något förrän gruppen stannade och ledarna vislade på oss. När vi kom fram till dem kastade de sig över oss som ilska hundar. Med obsceniteter frågade de skrikande varför vi inte hade följt med gruppen och vad vi hade haft för avsikter. Vi svarade att matchen var intressantare än maratonlöpning genom staden.

— Varför var det bara ni två som blev kvar? — Troligen för att vi tyckte om den här matchen mer än de övriga, svarade vi och började också skrika. Jag kallade i det grål

Valentin Agapov arbetade på ett sovjetiskt fiskesfartyg när han hoppade av 1974. I sin bok "Mitt Ryssland", som i dagarna utkommer på Contra förlag, skildrar han dagligt liv i Sovjet. Och sitt eget liv fram till avhoppet.

som uppstod gruppledarna för "gendarmer", en nedsättande betäckning.

En av gruppledarna sa:

— Det är inget att snacka om. Ta ifrån dem passen. Min gruppledare sträckte fram handen och sade till oss:

— Fram med passen nu!

— Vem är du, om jag skulle vara skyldig att ge dig mitt pass? frågade jag.

— Vem jag är får ni veta senare när det blir dags. Nu får ni lämna fram passen utan något vidare prat.

— Vill du inte i stället ha det här? frågade Kalajko och knöt näven.

— Jaså, är det så det låter! skrek gruppledaren. Nu går vi genast allihop tillbaka till fartyget. Där får kommissarien reda ut det hela.

På fartyget fördes vi till kommissariens hytt. Vi fick vänta medan ledarna gick in. Vi teg, chockade över vad som hänt. Slutligen öppnades dörren. Kommissarien visade sig i dörröppningen.

— Nånå, varsågod och kom in, sade han. Lågg upp passen på bordet! Vi visste mycket väl vilka rättigheter kommissarien hade och lämnade våra pass till honom. Han tog dem och lade dem genast i sitt kassaskåp.

— Nå, förklara vad ni hade för avsikt när ni blev kvar? Vi teg i flera sekunder.

— Är det här någon sorts tystnadslek? frågade kommissarien.

— Vi har inget att förklara, sade jag.

— Jaha, så tycker ni, sade kommissarien.

Men jag och ledarna för era grupper menar att det skulle hänt något allvarligt om de inte i tid märkt att ni blivit efter.

— Är det något att bråka om att vi blev efter något tiotal meter? frågade Kalajko.

— Joho, det är det som är det viktiga, sade kommissarien. Och jag skulle vilja veta vad ni hade tänkt att göra se'n.

— Vad är det för slags planer ni försöker pådyvla oss? frågade jag.

— Jag vill att ni själva skall berätta det för mig, fortsatte kommissarien enträget.

— Vi har inget att berätta, och försök inte snärja oss i era kommissarienäit, sade Kalajko.

— Jaja, nu tycks samtalet bli roligare. Jag har redan hört att någon av er har kallat Sovjets myndigheter för gendarmer. Och denne någon hade tidigare för avsikt att ställa till med myteri på ett annat fartyg, sade kommissarien och tittade på mig med genomträngande blick.

— Jaså, det känner ni också till? frågade jag.

— Ja, det tillhör mitt arbete.

— Ert arbete består i att göra en hönsgård av en fjäder, och för det behöver man inte vara speciellt begåvad. Folket har inget behov av ert snokande.

Kommissarien försökte få oss att fortsätta att göra kritiska uttalanden. Han fortsatte sedan:

— Det jag vill ha av er är ett erkännande i

fråga om vad ni tänkte göra när ni blev kvar ensamma. Tänkte ni rymma er väg eller väntade ni på någon som ni skulle träffa? Svaret!

—Om vi hade haft lust att rymma så skulle vi inte ha sprungit ifatt gruppen utan åt motsatt håll. Vi tänkte inte heller träffa någon, eftersom vi inte har några bekanta här.

—Var har ni era bekanta då? frågade kommissarien och försökte fånga Kalajkos blick.

—En sådan idiot du är! Fan ta dig om du måste ställa sådana frågor! sade Kalajko.

Efter dessa ord kunde kommissarien på flera sekunder inte få fram ett ljud. Därefter tog han fram två pappersark och två pennor och lade dem på bordet framför oss.

—Jag tänkte att vi skulle ha ett uppriktigt samtal med varandra, men nu ser jag att ni inte vill det. Nu ska ni i min närvaro i detalj redogöra för ert mål.

—Vadå mål?! vrålade Kalajko. Du försöker säga att det finns ett mål mot oss? Dra åt helvete din djävul. Tror du inte att jag vet att varje mål börjar när det första papperet med min namnteckning skrivs. Och sen väntar finkan. Jag tänker inte skriva något åt dig. Kalajko svepte med en snabb rörelse ner papper och penna på golvet.

Kommissarien var röd som en kokt kräfta av ilska. Han tittade på mig och sade:

—Ni vägrar också att skriva något?

—Jag ser på saken på precis samma sätt, svarade jag.

—Jag tänkte att vi skulle tala uppriktigt med varandra, men ni vill inte. Snart kommer ni att få ångra er. När vårt fartyg kommer hem till Sovjetunionen kommer jag att i närmaste hamn lämna ut er till KGB. Där kommer de nog att kunna slita ådrorna ur er, och de kommer att få den bekännelse de vill. Jag tänker inte tala mer med er. Ut ur min hytt.

När jag kom till min hytt lade jag mig på kojen och började tänka. Vi hade hamnat i en mycket obehaglig situation. Redan vid ett tidigare besök på Färöarna hade jag och Kalajko råkat i konflikt med kommissarien. Kalajko hade förolämpat honom inför en mängd sjömän. Det undergrävde hans prestige. När något liknande nu hlnt med tre vittnen — gruppledarna — skulle kommissarien inte låta tillfället gå sig ur händerna. Han skulle förverkliga hotelserna. Om han visade sina chefer att han varit vaksam skulle hans auktoritet öka, och då skulle han kunna få plats på ett bättre fartyg.

"Målet" skulle betraktas som ett gruppärende. Gruppärenden dömdes med större stränghet än enskilda ärenden. Jag hade hört berättas om en tidigare matros på mitt fartyg som kommit efter gruppen på Kuba. Han hade fått åtta år. Jag tänkte mig tio år i ett straffarbetsläger i Sibirien och började kallsveptas. De politiska fångarna behandlas med yttersta stränghet. De kriminella fångarna mutas med vodka för att göra livet surt

för de politiska. Det var inte säkert att jag skulle komma levande tillbaka efter tio års läger, och även om jag skulle göra det, vilken framtid skulle vänta mig? Sådana personer brukade inte få bo närmare en storstad än 101 kilometer. Och annat arbete än som dräng var inte att tänka på.

Svetten rann i strömmar och jag skakade. Jag gick upp på däck för att ta en promenad och lugna ner mig. Jag gick akterut och tittade på havet. Troligen stod jag där i minst en timme och blev lite lugnare. Kommissariens hot om KGB var troligen bara ett uttryck för hans tillfälliga vrede. Vi kan ju alla gå till överdrift när vi blir uppretade. Jag blev lättare till mods.

När jag kom till hytten sa min hyttkamrat:

—Du hade otur idag. Undrar vad det här kan leda till.

—Jag tror inte att det är så farligt, sade jag, och försökte lugna ner mig själv.

—Du tycker inte att du har gjort någonting. Men däruppe är man specialister på att göra hönor av fjädrar. Jag brukar ofta åka utomlands och vet hur det brukar sluta.

Jag teg, försökte sova, men kunde inte somna. Jag gick upp och talade med kaptenen, som inte ville lyssna på mig. Det var kommissariens och inte hans angelägenheter, sa han. Jag kom tillbaka till hytten än mer uppjagad.

I mitt huvud dunkade en fråga: Var det bara en tom hotelse från kommissarien, eller skulle han verkligen lämna ut mig till KGB? Jag hörde gång på gång orden: "Jag ska överlämna er i händerna på KGB och de skall nog veta hur man sliter ådrorna ur kroppen på er — den bekännelse de vill ha kommer de att få." Hur sådant gick till var inte svårt att förstå.

Jag stod i valet mellan två vägar. Den ena av vägarna ledde direkt till KGB. Den andra innebar att jag måste bosätta mig i ett främmande land. Men det var idel okända storheter. Jag visste inte om kommissarien menade allvar med sina hotelser. Och jag visste inte vad jag hade att vänta mig i Väst.

Jag släpade mig igenom nästa dag, och när det blev dags för nya landpermissioner drog jag mig till massen, där instruktioner gavs. När jag kom in i massen läste kommissarien redan upp vad han hade att säga. När han fick syn på mig sa han:

—Gör nu bara inte som Agapov och Kalajko gjorde! Han gjorde en paus. Två av åhörarna frågade nästan samtidigt:

—Vad gjorde de? Kommissarien tog ett djupt andetag och tänkte förklara, men började istället stamma, slog knytnäven i bordet och nästan skrek:

—Jag har sagt att ni inte ska göra som de. Det får räcka. Men vad de har gjort eller tänkte göra kommer KGB att ta reda på under förhören och de kommer att bli straffade som de förtjänar! Han storrade på mig. Jag stelnade. Jag befann mig i en fälla. Jag hade bara en utväg framför mig: Att fly

ur det "paradis" där jag levte i fyrtio år.

Jag gick långsamt ut på däck, gick fram till relingen och tittade på den för mig okända staden. Nu eller aldrig! Jag kom att tänka på ett uttalande som tillskrevs Lenin: "Dröjsmål är lika med döden".

Valentin Agapov
Mitt Ryssland
Översättning från ryska
Ingemar Andersson
och Gabriella Oxenstierna
352 sidor, inbunden,
illustrerad
Beställ från
Contra, Box 6082,
102 32 Stockholm
Telefon 08-54 95 82
Pris 120:- plus porto

RAD **annonser**

Välkommen att sätta in radannonser i Contra! Vi tror att det kan finnas ett behov att denna väg nå likasinnade, men också för att annonsera om vanliga saker, som annars kan dyka upp bland dagstidningarnas radannonser. Annonspriset är (för högst sex rader) 25,- som bifogas i kontanter i samband med beställningen, eller sätts in på Contras postgiro med annonstexten angiven på talongen.

Säljes

Fiat 131 mirafiori. 1984 års modell. Tel 08-39 66 81.

Köpes

Gamla Contra-nummer, 1979 eller tidigare, köpes. Tel 08-86 12 82.

Personligt

Bekantkap sökes med högerorienterad ung dam. Jag är 30 år och ser fram mot svar c/o Contra, under signaturen "Nej, aldrig skulle då jag".

SVERIGE-NYTT

Contras notissavdelning innehåller sammanfattningar och kommentarer till händelser i världen. De källor som refereras är inte direkt citerade, utan texten är Contras sammanfattningar av originalkällan, försvitt inte annat markerats med citationstecken.

Till Tage Erlanders minne

Tage Erlander är död. Contra har till hans minne plockat fram ett klipp ur Dagens Nyheter den 6 november 1967. Tage Erlander, som då fortfarande var statsminister, högtidstalade när Sällskapet Sverige-Sovjetunionen högtidlighöll 50-årsminnet av oktoberrevolutionen.

Taxeringskontrollen olaglig

Det väckte en viss uppmärksamhet när kammarrätten fastslog att vissa metoder för taxeringskontroll som skattemyndigheterna tillämpat sedan 1950-talet inte var i överensstämmelse med lagen. Det gällde metoden att hos tredje man (en bank, ett bilföretag osv) begära in uppgifter om alla kunder, för att sedan granska dem. Det var lagligt att begära in uppgifter om namngivna kunder som skulle granskas, eller alla uppgifter för att granska bankens eller bilfirmans egna räkenskaper. Men det var inte lagligt att ta in alla uppgifter för en generell granskning.

Några näringslivsorganisationer har nu pekat på andra inslag i taxeringslagstiftningen som strider mot grundlagen eller t o m Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. Organisationerna konstaterar att reglerna om taxeringsrevision inte stämmer överens med regeringsformens föreskrifter. I regeringsformen heter det nämligen att tvångsmedel bara får användas om förutsättningarna finns reglerade i lag. Taxeringsrevision är ett tvångsmedel, men trots det är inte förutsättningarna reglerade i lag. Den som blir utsatt för taxeringsrevision kan alltså inför domstol göra gällande att revisionen är grundlagsstridig. Organisationerna pekar också på att Europakonventionen föreskriver att beslut om åtgärder av typen taxeringsrevision måste kunna överklagas. Det går inte i Sverige. Delar av reglerna om taxeringsrevision kränker också Europakonventionens skydd för privatlivet och privat korrespondens.

De ursprungliga reglerna om taxeringsrevision infördes innan den nya grundlagens rättighetskapitel antogs och innan Sverige anslöt sig till Europakonventionen. Revisionsreglerna har därför inte granskats i förhållande till dessa grundregler som är giltiga även gentemot äldre lagar och förordningar. Nu bör det bli aktuellt att kraftigt inskränka myndigheternas befogenheter, inte som Heurgren-kommissionen föreslagit utvidga dem, menar Arbetsgivareföreningen och Industriförbundet i den gemensamma skrivelsen.

Dyra jobb

Med viss stolthet har industriminister Thage G. Peterson framlagt en vitbok om utvecklingen i Norrbottens näringsliv. På tre år har nästan 1.000 arbetstillfällen skapats med hjälp av stödet till Norrbotten. Det hela har kostat 10 miljarder kronor. Tyvärr gör inte industriministern den enkla division som vi skall hjälpa läsaren med här: Varje nytt jobb har i genomsnitt kostat 10 miljoner kronor i statligt stöd. Förvisso är det många skattebetalare och stödmottagare som hellre skulle ha sett en bråkdel av pengarna delas ut till de berörda direkt. Två miljoner i näven åt var och en av de tusen hade minskat statens kostnader med 80%...

Dassbovar

Det finns ingen hejd på vad som är brottsligt i det reglerade Sverige. I Bergs kommun i Jämtland har kommunen upptäckt inte mindre än 33 fritidshusägare som installerat slutna WC-system med tankar. De raska byråkraterna inspekterade på platsen ett stort antal fritidshus och hittade den brottsliga verksamheten. Det är brottsligt att utan kommunalt tillstånd installera dass av denna typ. Kommunen påpekar särskilt att "eventuella löften om installationer av WC som givits muntligen av ledamot i nämnden eller tjänstemän inte är juridiskt bindande".

Nu väntar rättsliga åtgärder för bovarna och kanske också för det företag som arbetat med tömning och bortforsling av tankarnas innehåll. (Länstidningen, Östersund)

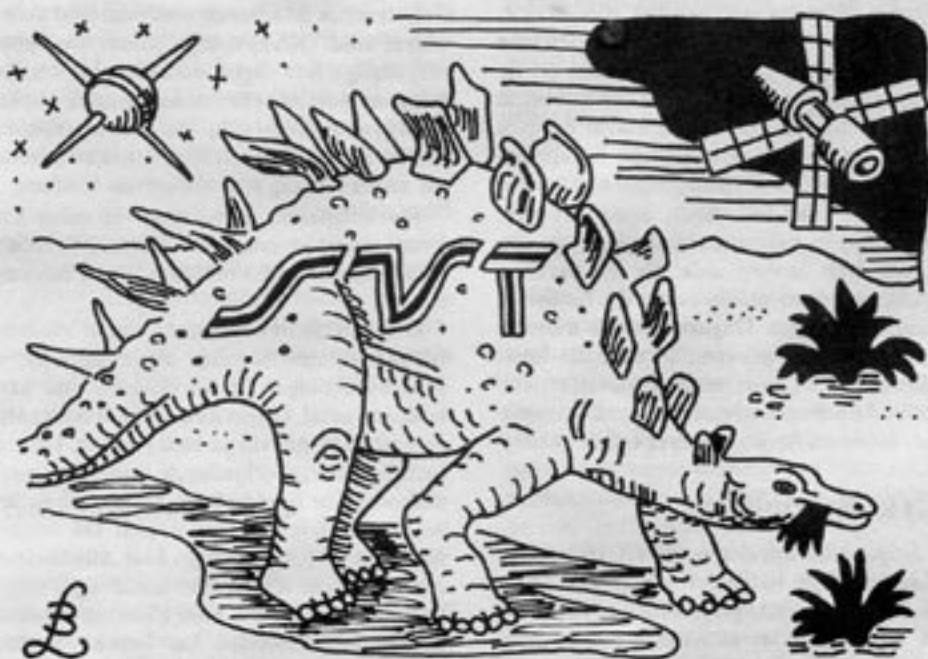
Kuba-hjälpen

Sverige ger ingen u-hjälp till Kuba heter det sedan några år. Men det är lögn. Hjälpen till Kuba som "huvudmottagarland" har visserligen avskaffats. Istället ökas hjälpen till Kuba via andra poster i budgeten, som inte är så lätta att hitta och kritisera. Men Contra har plockat fram siffrorna!

För budgetåret 1984/85 gick 20,0 milj kr i hjälp till Kuba, en ökning på 5,4 milj kr jämfört med föregående budgetår och mer än en femdubbling i jämförelse med budgetåret 1981/82 (då hjälpen var 3,8 milj kr). Hjälpen döljs under rubrikerna SAREC, Stiftelsen för u-landsforskning (3,4 milj kr), BITS (beredningen för internationellt tekniskt samarbete), 16,6 milj kr och ett obetydligt belopp via IMPOD, Importkontoret för u-landsprodukter. Det är framförallt det tekniska biståndet genom BITS som ökat kraftigt.

Krav att prenumerera på rätt tidning

I Kalmar kräver socialdemokraterna att den som skall få ett kommunalt uppdrag skall prenumerera på "rätt" tidning. Östra Småland. Det är den överlägset mycket större ortskollegan Barometern som berättar detta och får uppgiften bekräftad av ordföranden i Kalmar arbetarkommun, Roger Kaliff. De kandidater som nominerats till höstens val undersöktes innan listan fastställdes, bara den som prenumererade på rätt tidning skulle få vara med.

Sovjetisk militär i Göteborg!

Frölunda kulturhus arrangerade för en tid sedan i samarbete med Vänkskapsförbundet Sverige-Sovjetunionen ett gästspel från "Leningrads MO:s Sång- och Dansensemble", som det hette i annonsen. Fin-känsligt nog talar inte arrangörerna om vad "MO" betyder. Det betyder i det här sammanhanget "militärområde". Samtliga medverkande var alltså sovjetiska militärer.

Åtalad för Vattenfalls verksamhet

Det är inte lätt att vara fastighetsägare idag. Det berättar Ingemar Jacobsson i Nattavaara i Norrbotten för Expressen. 160 hektar av Jacobssons mark har expropriats på 25 år för ett torvprojekt som drivs av Vattenfall. Jacobsson erbjöds 100.000 kronor för marken av Vattenfall, vilket han vägrade att acceptera, om det inte delades upp med en lika stor summa varje år som projektet skulle drivas (annars skulle det mesta försvinna i skatt). Vattenfall gick inte med på det förslaget. Jacobsson överklagade beslutet. Under tiden har Vattenfall fällt skog på Jacobssons mark, skog som Vattenfall inte tagit rätt på, eftersom den är Jacobssons. Jacobsson har nu blivit åtalad för brott mot skogsvårdslagen, han har inte tagit rätt på det virke som fällts av Vattenfall på hans mark!

Sovjetresor

Det är inte lätt för den som vill resa till Sovjet eller med sovjetiska trafikföretag (Aeroflot leder överlägsna antalet klagomål bland flygbolagen, trots att bolagets marknadsandel i Sverige är bara en bråkdel av en procent). Två till Sovjet kopplade reseföretag, Scansov och Nordisk reseservice, har räkat ut för plötsliga meddelanden från den sovjetiska turistbyrån Intourist att de resor som företagen arrangerat och fått betalt för av kunderna upp till ett halvår tidigare måste inställas, p.g.a. brist på hotellrum. Meddelandena om bokningsläget nådde resenärerna i vissa fall dagen innan avresan. Det är inte ovanligt med liknande arrangörsmissar från Sovjets sida. De nu aktuella arrangemangen gällde resor till Lettlands huvudstad Riga. Dagarna innan avresan upptäckte arrangörerna att de hade lovat bort alla rum i anslutning till en visfestival, som inte antogs intressera svenska resenärer, även om flera var halter i exil.

Cykelsmuggling

Sedan 1980 har det stulits 470.000 cyklar i Sverige. Bara 10.000 har kommit till rätta. Onekligen ett märkligt förhållande med tanke på att alla cyklar är försedda med ramnummer och många dessutom märkta med

ägarens personnummer. Polisen har nu kommit på vart många av cyklarna tar vägen: De exporteras till Östeuropa!

Det är välorganiserade ligor som organiserar cykelstölderna. Ofta försedda med lastbilar och bultsaxar för att tömma cykelstall om nätterna. En del cyklar säljs på andrahandsmarknaden, men generaltullstyrelsen och polisen har nu kommit på att många cyklar, betecknade som annat gods, exporteras till östblocket. Där hamnar de mest exklusiva cyklarna. Ligorna ordnar ibland hela järnvägsvagnar eller containers för att klara den exporten. Självklart sker verksamheten i nära samarbete med personer i myndigheter eller med nära myndighetskontakter i Öst. Det är inte det lättaste att ta in utländska varor i Öst, något som varje svensk som passerat en tullstation i ett östland kan intyga. (Dagens Nyheter)

Egen regi

Gustaf VI Adolfs sommarresidens Sofiero testamenterades till Helsingborgs kommun, som öppnat anläggningen för allmänheten. För något år sedan sade kommunen upp kontraktet med den entreprenör som arrenderat serveringen på stället. Kommunen skulle driva verksamheten i egen regi istället. Tidigare fick kommunen in 50.000 kronor om året i arrende. Senaste året, när verksamheten drevs av kommunen, fick kommunen tillskjuta 110.000 kronor för att täcka uppkomna förluster.

(Sunt Förnuft)

Vådan av att inte vilja vara med i facket

I Frändefors i Dalsland har skolskjutsarna skotts av ett bussföretag som heter Utters. Alla förefaller vara nöjda med verksamheten. Priserna är rimliga. Men kommunen har sagt upp avtalet med Utters.

Utters har åtta bussar som man kört skolelever med. Och så många bussar finns inte tillgängliga hos något annat företag i trakten (om man inte räknar dem som redan är upptagna av linjetrafik). Det kommer därför att bli dyrt för kommunen att skaffa fram ett annat företag som sköter om trafiken.

Merkostnaden uppskattas till minst en kvarts miljon kronor. Precis samma sak håller på att hända med Sandbergs buss i Brälunda.

Orsaken till att kommunen, det är Vänersborgs kommun det gäller, säger upp avtalen med bussbolagen är att bolagen inte har kollektivavtal. Utters av det enkla skälet att de anställda inte vill gå med i facket. Utters (och Sandbergs) erbjuder de fördelaktigaste villkoren för kommunen. De anställda är nöjda. Skoleleverna är nöjda. Då borde naturligtvis uppdraget ligga kvar, åtminstone om man skall följa kommunens eget upphandlingsreglemente. Men kommunen (med socialistisk majoritet) har funnit på råd: Eftersom bussbolagen inte har kollektiv-

avtal finns det risk att de sätts i blockad av Transport! Alltså erbjuder andra företag – som inte riskerar att blockeras av Transport – bättre villkor!

(Bohuslänningen, Uddevalla)

Regleringsraseriet

Bostadsmarknaden är som bekant fullkomligt sönderreglerad. Bl.a. innebär det att det är billigare att bygga nya hus än att köpa gamla. De nya husen har nämligen större statliga subventioner. Subventionspolitiken är nu så utbyggd att det nästan inte alls byggs några småhus utan statligt subventionerad finansiering (det rör sig bara om något hundratal hus om året).

Contra fick nyligen kännedom om en familj som bytte ett ordinarie radhus i halvmiljonklassen i en Stockholmsförort mot en lyxvilla för 950.000 kronor i samma förort. Månadskostnaden sjönk, eftersom villan var nybyggd och försedd med statliga subventioner!

Från en annan del av landet har vi fått en rapport om hur kommunen försöker lägga krokben för dem som vill komma i åtnjutande av de förmånliga villkoren. I Sveg i Härjedalen kom Håkan Larsson och Irene Holmgren fram till att det skulle vara mycket billigare att bygga nytt än att köpa gammalt. Alla formaliteter oordnades, byggnadsställstånd, kontrakt med leverantörer osv. Men sedan verkade det som om kommunen kom på att det fanns billigare hus på marknaden i Sveg (men utan statliga subventioner, och därför med mycket högre månadskostnader). Kommunen vägrade därför att ställa kommunal borgen, trots att det inte rädde någon tvekan om parets betalningsförmåga. I och med detta föll hela projektet.

Till saken hör att det var kommunen själv som anvisat tomt för bygget!

Ett exempel på hur beroende den lilla människan blir av den starka överheten. Hämtat ur den socialdemokratiskt färgade *Länstidningen* i Östersund.

Diplomater köpte elektronik för sprit

Personal vid den sovjetiska ambassaden har avslöjats med att byta till sig radio- och TV-apparater mot skattefri sprit, som de fått i egenskap av diplomater. Diplomaternas skattefria sprit är avsedd för privat bruk och representation, naturligtvis inte som "hårdvaluta", men det är känt att diplomater från östblocket använder den skattefria spriten som löneförstärkning. Genom att köpa i Sovjet eftertraktade västerländska varor, som sedan avyttras till skyhöga priser, kan man ytterligare öka förtjänsten.

Det nu aktuella fallet avslöjades genom ett tips sedan en Huddingebo sett en diplomatbil lasta av sprit hos radiohandlaren.

UTLANDS-NYTT

Tillrättaläggande

Contra har tyvärr högar av artiklar och notiser som vi inte fått plats med i tidningen. Ibland händer det att vi tar material som väntat länge på publicering. I förra numret räknade vi ut för missödet att en notis väntat alltför länge på publicering. Det var notisen om Galina Vitsjinskaja. Galina har nu frigetts, men står under övervakning. När hon kom hem till Brest ordnade hennes kristna trosfränder en välkomstfest. Den avbröts av polisen, som dömd Galinas föräldrar till 50 rubel (en tredjedels månadslön) var i böter, också Galina dömdes till samma bötesstraff.

Afghanska barn till Sovjet

Afghanska barn skickas nu till Sovjet för indoktrinering. En första grupp på 870 barn i åldrarna 7-9 år har redan skickats. Ytterligare grupper väntas bli sända senare. De afghanska barnen kommer att genomgå en komplett sovjetisk grundutbildning på tio år innan de skickas tillbaka till Afghanistan.

Från Afghanistan uppges också att de sovjetiska styrkorna avrättat mer än 450 guerillakämpare som hade kapitulerat och lämnat ifrån sig sina vapen. Detta skedde i de centrala delarna av landet.

(*Jyllands-Posten, Århus*)

Hjälpen till Etiopien

Etiopien har drabbats av torka. Men torkan får inte de förödande konsekvenser som den fått i Etiopien om inte landets ekonomi och jordbruk styrs enligt marxistiska principer. Tyvärr styrs även fördelningen av de internationella hjälpresurserna till stor del av den marxistiska regimen.

FN planerade distribution av 119.000 ton livsmedel per månad i Etiopien, men man klarar bara av 50.000 ton. Det finns livsmedel i övermått, men distributionsapparaten klarar inte av att få ut livsmedlen. Etiopiens armé behöver nämligen landets lastbilar. FN:s hjälporgan har därför begärt att givarna skall skänka lastbilar istället för livsmedel. Man kan vara förvissad om att dessa lastbilar kommer att användas till helt andra ändamål när livsmedelstransporterna upphör.

Den ansedda tidskriften *The Economist* uppskattar att 30.000 ton i månaden av livsmedelshjälpen inte hamnar hos de svältande utan istället hos dem som regimen i Addis Abeba vill gynna. T ex f d soldater, milismän och andra som skall belönas av regeringen.

Dödsstraff för dop

All religion är förbjuden i Albanien. Vi har nu fått information om att dödsstraff utdömts för prästen Anton Luli som döpt ett barn. Modern dömdes till åtta års koncentrationsläger.

(*Verfolgte Brüder, Rheinbach*)

Uppladdningen på Kola-halvön

Den sovjetiska uppladdningen på Kola-halvön fortsätter. Styrkorna på Kola-halvön har dessutom fått en alltmer offensiv prägel. Och en offensiv med markstyrkor från Kola-halvön kan bara ha mål i de norra delarna av Finland, Sverige och Norge. Förbanden på Kola-halvön har tillförts ett stort antal bandfordon, helikoptrar och självgående artilleripjäser. Bandfordonen innebär att de sovjetiska styrkorna får ökade möjligheter att ta sig fram i terrängen i exempelvis norra Sverige. Tidigare har det svenska försvaret räknat med att ryssarnas huvudstyrkor måste använda det begränsade vägnätet, vilket naturligtvis underlättar för en försvarare.

Även kärnvapenstyrkorna har byggts ut och moderniserats. I Nordflottan som har sin huvudbas i Murmansk ingår 430 flygplan, varav ett hundratal helikoptrar. Dessutom finns 40 Bäckfire-bombare, som också opererar från Kola-halvön. Arhangelsk militärdistrikt, på andra sidan Vita havet, förfogar över 275 jaktplan och dessutom över flygande radarstationer, motsvarande NATO:s AWAC-anläggningar.

Även Leningrads militärdistrikt längre åt söder får förstärkningar. Där finns nu 500 plan, en fördubbling på 20 år. Antalet divisioner i Leningrad-distriktet har ökat från åtta till tio, samtidigt som divisionens styrka har ökat från 10.500 till 13.700 man. Marininfanteriregementet i Petsenga, avsett för operationer mot norska atlantkusten, har utökats till en hel brigad. Också antalet stridsvagnar har ökat.

Uppgifterna om den sovjetiska uppbyggnaden i de norra militärdistrikten framgår dels av den norska försvarsstabens sammanställningar, dels av de sammanställningar som görs av Institutet för strategiska studier i London.

Statlig effektivitet

Statistik från Östeuropa belyser på ett slående sätt skillnaden mellan egendom som tillhör det anonyma kollektivet och den som vårdas av ägaren. Några exempel:

En polsktillverkad traktor på ett privatägt

jordbruk håller sju år längre än samma traktor på ett statligt jordbruk.

Om man jämför energiförbrukningen mellan olika länder och sätter den i relation till den samlade produktionen får man följande tabell:

Sovjet	1.490
Östtyskland	1.356
Tjeckoslovakien	1.290
Ungern	1.058
Storbritannien	820
Västtyskland	565
Frankrike	502
Schweiz	371

(Mättet är antalet kilo kol eller annan energi i kolekvivalenter som går åt för att producera ett värde av sammanlagt 1.000 dollar)

Eller om vi ser på stålförbrukningen:

Sovjet	135
Tjeckoslovakien	132
Östtyskland	88
Ungern	88
Västtyskland	52
Frankrike	42
Storbritannien	38
Schweiz	26

(Stålförbrukning för produktion av ett värde på 1.000 dollar)

Ekonomierna i öst lyckas inte heller förbättra kösituationen. Kötiden för en ny bil (som är av en kvalitet som över huvud taget inte skulle gå att sälja i Väst) har i Östtyskland på tio år ökat från mellan 6 och 7 år till mellan 11 och 12 år. Bostadskön för polackerna har under samma tid förlängts från 8-12 år till 16-20 år. Dvs de barn som ger rätten att stå i bostadskön är lagom färdiga att flytta hemifrån när det blir tilldelning av en lägenhet.

Det finns dock de som klarar sig bra i systemet. Partieliten och de andra som kan köpa i specialbutikerna lever gott. Och de kan tjäna pengar på situationen. En polsk tidning rapporterade nyligen att 45% av konsumentkapitalvarorna fördelades "vid sidan av kön". Och att sälja varor som köpts på det sättet till dem som står i den officiella kön ger goda förtjänster. En ny bil kan t ex säljas för två och en halv gång det officiella priset.

(*The Economist, London*)

Sydafrika

Samtidigt som oron i Sydafrika tilltagit på ett tragiskt sätt har reformer i rätt riktning kommit igång. Det är förvisso tragiskt att reformerna inte leder till lugn och fortsatta reformer utan till upplopp och undantags-tillstånd. Bakgrunden till många av reformerna är insatser från det nya trekammarparlamentet, med en kammare för vardera de vita, de färgade och indierna.

I Sverige har kanske i första hand uppmärksamhets upphävandet av förbudet mot giftermål och sexuellt umgänge över rasgränserna, men viktigare är att förbudet mot flerräsiga politiska partier har upphävts.

liksom den lag som innebar att stadsplanerna kunde begränsa antalet svarta arbetare i ett område. Det öppnar nya möjligheter för företagen att anställa fler svarta.

Företagen och dess organisationer tillhör dem som driver på förändringarna i Sydafrika. Företagen vill öka vinsterna genom att slippa ifrån all byråkrati som hänger ihop med raslagarna. De vill också kunna anställa den som är mest kvalificerad för ett jobb, utan att ta hänsyn till de inskränkningar som raslagarna innebär. Nyligen gjorde sex sydafrikanska näringslivsorganisationer — som representerar 80% av det sydafrikanska näringslivet — ett gemensamt uttalande som krävde enhetlig arbetsrättslig lagstiftning, rätt för svarta att äga mark, lättare för småföretagare att starta (framförallt intressant för de svarta), integration och avskaffande av alla diskriminering i arbetslivet.

Svår vinter i Rumänien

Rumänien närmar sig en ny svår vinter. Den gångna var bister för det en gång så energirika landet, som var ett på grund av sina oljetillgångar eftertraktat mål för Hitler under Andra världskriget.

Idag råder svår energibrist i Rumänien med hårda ransoneringar. Under förra vintern utfärdades bland annat order om halvering av antalet glödlampor i hemmen. Dessutom skulle glödlamporna inte få vara starkare än 15 (!) watt. Pressen berättade att några som ertappats med att avleda ström förutom böter och skadestånd dömdes till att bli helt utan ström i tre månader. Många industrier stängde på grund av material- eller energibrist. De dagar fabriker var stängda blev de anställda utan lön.

(Oesterreich Konservativ, Wien)

Nicaraguas läseböcker

Nicaragua satsar under stort jubel från sympatisörer i bl a Sverige på att lära kvarvarande analfabeter att läsa. Vad som sedan finns att läsa lämnar en hel del övrigt att önska. Och redan läseböckerna — de som används av små barn — kan på goda grunder ifrågasättas. F symboliseras exempelvis i ABC-boken av ordet *fusil* (gevär) och G av ordet *guerrilla*. Nicaraguas motvarighet till svenska skolans "freds"östran.

Nicaragua och Sverige

Här nedan presenterar vi i översättning en alarmerande artikel med anknytning till Sverige — originalet (på spanska) är publicerat i "Diario Las Americas" i Miami.

Fel på timmar eller dagar i politiken kommer man att betala dyrt under många år och decennier.

Det vet vi kubaner som lidit av dåvarande president Kennedys felbedömning beträffande den tragiska expeditionen till Grisbukten den 17 april 1961. Om president

Kennedy istället hade uppfyllt sitt löfte att med flyg understöda brigad 2506 hade historien blivit en annan och idag hade vi sedan länge kunnat befria oss från den internationella kommunismen.

I Nicaragua upplever man idag en likartad situation. President Ronald Reagans regering har bestämt sig att stödja oppositionen. Stödet har emellertid undergått förseningar och fördröjningar. Den situationen hjälper enbart sandinisterna, givetvis inte de demokratiska krafter som kämpar för frihet i Nicaragua. Varför? Helt enkelt därför att dessa förseningar bidrar till att kommunistiska grupper runt om i världen enar sig för att bekämpa den gemensamma fienden: i det här fallet USA.

Mot den bakgrunden håller de s k "internationalisterna", vilka ingenting annat är än förklädda kommunister bakom en demagogisk benämning, på att samlas i Managua, för att hjälpa sandinisterna. Källan uppger att "internationalisterna" snabbt lär sig den nicaraguanska accenten och uppger sig vara nicaraguaner när de skickas till fronten för att strida tillsammans med sandinisterna. Så upplever de elddöpet i strid. Sedan fortsätter de som guerillamän eller terrorister, förklädda till nicaraguaner, till andra länder, huvudsakligen i Latinamerika. Men det är inte nicaraguaner utan chilener, argentinare,

uruguayaner osv, som vill sprida sitt hatbudskap bland bröder i nya länder.

Det är just därför den informerade källan finner att dröjsmålet att ta itu med problemet Nicaragua verkar till sandinisternas fördel, eftersom en enda dag som de stannar kvar längre vid makten bidrar till att fördröja, försena och försvaga krafter som kämpar för friheten.

Slutligen berättar den informerade källan att medlemmar i den internationella brigaden reser från sitt eget land till ett tredje land, som inte behöver ligga på samma kontinent. Uppgiftslämnaren säger att de länder som "internationalisterna" använder som språngbräda på senare tid är Sverige. Enligt källan finns det polacker och ungrare från bakom järnridån (och även utanför) som åker från

ett annat land i Europa för att sedan fortsätta till Nicaragua.

Allt har lyckats därför att tiden talar till deras fördel och moit Nicaraguas frihet. Tiden närmar sig nollpunkten och beslutet får inte dröja längre. Nu eller aldrig! Nicaragua får inte bli ett nytt Grisbukten.

Manolo Reyes

Varning för Sverige!

Ur en norsk valannons för Framskrittspartiet: "Skattemyndighetene vill ha full kontroll over bankforbindelsene dine. Kjenner vi dem rett, vill de også ha innsyn i forsikringspremier, båtregistre, eiendomsregistre og fra flest mulig du handler med, som f eks reisebyråer, radioforhandlere og elektroforhandlere. Så lenge du ikke har noe å skjule, har du heller ingen ting å frykte, sier de. Men det betyr at du taper noe vesentlig som menneske, nemlig ditt privatliv. Eller hva sier du till husundersøkelser uten varsel fordi noen har mistanke till deg? Går du en sen natterime i Stockholms gater risikerer du å bli kontrollert av politiet. Hvem er De? Hva gjør De ute så sent? Har De legitimasjon? Det har begynt i Sverige. I Norge må vi si nei til storebrorentaliteten for det er for sent. Enkeltmennesket skal føle trygghet overfor myndighetene. Staten er til for oss. Vi er ikke till for den. Vi vil gjøre noe med det."

BESTÄLL HÄR!

Nyheter!

Nyhet denna gång är Valentin Agapovs bok *Mitt Ryssland*. Valentin Agapov, som fortfarande kämpar för att få ut sin familj ur Sovjet, har skrivit denna självbiografiska bok som på ett intressant och lättillgängligt sätt beskriver dagligt liv i Ryssland. Valentin Agapov kommer att fortsätta kampen för att få ut sin familj. Här får Du en chans att läsa varför den kampen är så viktig.

Boken kostar 120:- (eller genom Bokklubben Frihetsforum 95:-).

Beställningsregler

1) *Postgiro/bankgiro*. Sätt i förväg in beloppet på postgirokonoto 85 95 89-4 (i Finland 11 25 82-9, i Norge 1 99 82 77, i Danmark 1 69 06 98). Eller på svenskt bankgiro 261-2638. Ange önskade artiklar direkt på talongen. *Porto tillkommer med 6:- per beställning.*

2) *Check*. Skicka in beställingsedeln tillsammans med en check ställd på Stiftelsen Contra. *Porto tillkommer med 6:- per beställning.*

3) *Postförskott*. Skicka in beställingsedeln till Contra. Vi sänder varorna per postförskott. *Porto tillkommer med 14:- per beställning.*

Beställningar över 200:- levereras utan porto-tillägg.

Betalningsätt:

Postgiro Check/kontanter

Postförskott Bankgiro

Anges ej betalningsätt skickas beställningen automatiskt som postförskott.

Medlemskap i bokklubben Frihetsforum. Sätt kryss här och ande dessutom vilken eller vilka böcker som önskas.

Prislistan gäller fr o m 1985-06-15. Reservation för prisändringar som träder i kraft när ny prislista utkommer. Priserna inkluderar 23,46% mervärdeskatt.

Leveranstid cirka två veckor.

Angivna priser gäller även i norska kronor. Vid omräkning till finska mark dra av 20% och till danska kronor lägg på 25%.

Contra

... Contra, äldre nr per st 9:-
... Contra, prenumeration 49:-

Affischer

... Solzjenitsyn/Sacharov 29:-
... Winston Churchill 29:-
... Sovjet ut ur Östeuropa 9:-
... Reklamaffisch för Contra gratis

Badhandduk

... ubåtsmotiv 97:-

Bildekalor

... Sverige fritt från socialism 10:-
... I love capitalism 12:-
... Avskaffa fonderna gratis

Kaffekoppar

... Sverige fritt från socialism 50:-

Klisteretiketter

... Sverige fritt från socialism, 7 små 5:-
... Sverige fritt från socialism, 1 stor 5:-
... Med USA för frihet, 10 st 5:-
... Prag 1968 2:-
... etikettark, 24 märken 5:-
... Contra, reklametikett, 24st gratis

Kuvert

... Lätta bördan, 10st 12:-

LP-skivor

... Sånt som får mig att ilska till 59:-
... En sång om friheten 59:-

Nyckelring

... Svenska flaggan 9:-

Rockslagsmärken

... Nej till kommunism 4:-
... Svenska flaggan 4:-
... Löntagarfonder. Helknäppt. 4:-
... Frihet för Afghanistan 5:-
... ubåtsmärke 5:-
... Sverige fritt från socialism 5:-
... Försvar Fred Frihet 5:-

T-shirts

... Sverige fritt från socialism 49:-
... Sänk den! 49:-
... Sverige-Amerika-tröjan 49:-
... Frihet för Östeuropa 39:-
... Contra-tröjan 39:-

Storlekar: 140cl, 150cl, 160cl, XS, S, M, L, XL, XXL och XXXL.

Video

... Attack on the Americas 40:-
... Winston S. Churchill II m fl 40:-
... Skattesystemet 20:-

Hyresvillkor: Kassetten hyrs på tre dygn. Den får inte kopieras. Den som hyr kassetten svarar för att den återsänds till Contra. Om kassetten ej återsänds inom föreskriven tid tillkommer 25:- per dygn. Förstörd eller ej återlämnad kassett ersätts av hyresmannen med kronor 2.000:-. VHS-system.

Vykort

... Palme på skäret, 5st 15:-

Böcker

... Agapov: Mitt Ryssland (95:-) 120:-
... Andersson: Rättsstaten (32:-) 39:-
... Barron: Kambodja (35:-) 49:-
... Barron: KGB idag (110:-) 130:-
... Beckmann: Kärnkraft (30:-) 49:-
... Bukovskij: Fredsrörelsen (36:-) 44:-
... Burke: Reflektioner (63:-) 79:-
... Carlsson: Fånge i Sovjet (33:-) 49:-
... Churchill: Västs försvar (59:-) 69:-
... Edwards: Ronald Reagan (59:-) 79:-
... Gerholm: Varför kärnkraft 15:-
... Hammarström: Ingermanland 44:-
... Har freden en chans (51:-) 59:-
... Holmberg: Östeuropa 39:-
... Huyn: Uppmarschen (45:-) 69:-
... Häggman: Kommunismen (35:-) 49:-
... Häggman: Terrorismen (65:-) 79:-
... Iveroth: Goda samhället (19:-) 29:-
... Jovius: Sovjethotet (100:-) 110:-
... Karlsson: Dömd (59:-) 69:-
... Kolman: Siste mohikanen (59:-) 79:-
... Kortnoy: Antischack (49:-) 59:-
... Kung: Vindens barn (85:-) 99:-
... Leys: Kinesiska bilder (43:-) 49:-
... Nixon: Det verkliga kriget (48:-) 69:-
... Nixons namnteckning, tillägg 34:-
... Rydenfelt: Valfärdsstaten (36:-) 44:-
... Sacharov (79:-) 89:-
... Sanden: Agent för KGB (40:-) 49:-
... Skratt mot Sovjet (33:-) 39:-
... Solzjenitsyn: Västerlandet (33:-) 41:-
... Sparre: Lågan i mörkret (39:-) 49:-
... Strauß: Uppror i Öst (18:-) 29:-
... Tyranniets triumf 5:-
... Walker: Kina 9:-
... Vittnen från Gulag 25:-

Namn

Adress

Ortsadress

Porto tillkommer till angivna priser. Se beställningsreglerna för detaljerad information.

Utvisning

blev det för en amerikansk turist i Moskva. Kvinnan skickades från Moskva till Finland, sedan man upptäckte att hon hade med sig exemplar av bergspredikan på engelska och ryska. Kvinnan, Regina Sapple från Salt Lake City, dömdes dock inte till något straff för att ha försökt sprida denna för sovjet-systemet misshagliga litteratur.

(Arbetet Väst, Göteborg)

Teknologismuggling till öst hot mot svensk industri

I den första artikeln om teknologismuggling (Contra nr 2 1985) beskrev jag Tercas-dramat. Tercas-systemet möjliggör en integrerad civil och militär flygtrafikledning. Systemet har stärkt Sovjets militära slagkraft. I denna artikel skall jag granska svenska statens agerande i ett bredare perspektiv.

Sovjets planer

Sovjet utger en påkostad propagandatidskrift på svenska med namnet *Nyheter från Sovjetunionen*. Den delas ut gratis till godtrogna besökare bl a vid Aeroflots kontor i Sverige. I ett av de senaste numren beskriver Gennadij Pisarevskij "Datoriseringen i Sovjet." Han kommenterar USA:s exportkontroll: "Försöken att bromsa den ekonomiska utvecklingen i Sovjet med hjälp av sådana förbud är mildt sagt ineffektiva. De sovjetiska integrerade kretsarna är lika bra som de amerikanska eller japanska. Fast det tillverkas inte lika många datorer i Sovjet som i USA eller Japan." För den som är någorlunda insatt i elektronikbranschen framstår uttalandet som skrattretande. Men det är ändå genomtänkt, det skall fylla en uppgift i den sovjetiska desinformation. Ryssarna försöker skapa en illusion av att de kan hänga med på det högteknologiska området, för att få ett argument mot exportkontrollen. Om USA:s exportkontroll är "ineffektiv", så kan ju USA:s politiker förmås att överge den. USA:s exportkontroll är idag det effektivaste redskapet för att förhindra Sovjet att nå militär överlägsenhet och Sovjet har därför goda motiv för att försöka få kontrollen upphävd.

Pisarevskij beskriver femårsplanen: "Redan under nästa femårsperiod planerar man i Sovjet att ta i bruk över 100.000 industrirobotar och mer än 110.000 numeriskt styrda verktygsmaskiner. Dessutom skall 2.000 flexibla produktionssystem tas fram inklusive fullständigt automatiserade avdelningar och fabriker samt upp till 3.000 system för datorbaserad projektering." Den militära och civila produktionen i Sovjet är integrerad. Men den militära produktionen prioriteras på den civilas bekostnad. För att de storstilade planerna skall kunna förverkligas — och tjäna även militära syften — behöver Sovjet tillgång till västerländsk teknologi.

Svensk industri, framförallt då högteknologisk inriktad industri, är helt beroende av tillgång till amerikanska komponenter. De amerikanska komponenterna säljs med förbehåll att de inte får vidareexporteras utan amerikanskt tillstånd. I flera uppmärksammade fall har svenska företag brutit mot de reglerna, och smugglat utrustning till Östblocket. Om inte rutinerna från svensk sida skärps riskerar industrin att bli utan vitala komponenter, något som skulle hota hundratusentals jobb i Sverige.

USA:s kontroll

USA:s exportkontroll omfattar komponenter i tusentals svenska produkter, från symaskiner till stridsflygplan. Ett flertal svenska företag är genom avtal direkt ansvariga inför amerikanska myndigheter. Svenska varor med amerikanska (eller på amerikansk licens tillverkade) komponenter faller under USA:s lagar. Detta för att Sovjet använder sig av "civila" komponenter som sovjetiska företag kommer över för militära ändamål. Ett amerikanskt "chip" i en symaskin leder till att produkten av de amerikanska myndigheterna klassas som säkerhetskänslig. En förutsättning för att de amerikanska komponenterna skall få exporteras är att även den färdiga symaskinen underkastas kontroll. Och att känsliga komponenter monteras så att de förstörs om de bryts loss.

Det kan verka överdrivet att kontrollera exempelvis symaskiner, men ett "ofarligt chip" kan använt i ett annat sammanhang bli "farligt". Man kan istället på goda grunder fråga om inte exportkontrollen är alltför slapp. Statistiken talar sitt eget språk: Av 10.688 licensansökningar till USA:s handels-

departement 1984 med begäran om tillstånd för export till kommunistländer beviljades över 50% (5360). Det är alltså mängder av västerländsk högteknologi som helt lagligt går vidare till Sovjet. Man kan fråga sig hur avhängig Sovjets nya femårsplan är av tillgången till den teknologin. Planerar sovjetiska tekniker idag morgondagens militära aktioner med hjälp av importerad västerländsk teknologi?*

TERCAS-systemet

TERCAS-systemet (Terminal and area control system) är ett bra exempel på den flytande gränsen mellan civil och militär användning av högteknologi. I april 1978 smugglades 24 extraktorkort ut till Sovjet. Datasaab-anställda tekniker fördes sedan med bindlar för ögonen till sovjetiska radarstationer för att trimma och installera extraktorenheterna. Datasaab** hade genom licens A266444 rätt att åt Aeroflot tillverka ett civilt trafikflygledningssystem. Licensen innehöll dock tio begränsningar som skulle förhindra att systemet användes militärt. Datasaab bröt mot samtliga dessa restriktioner.

Datasaab ägdes vid den aktuella tidpunkten till hälften av Saab-Scania och till hälften av svenska staten. Vi skall här se hur det var statens representanter som, mot Saab-Scania-representanternas invändningar, backade upp Datasaaabs hantering av frågan. Det som senare ledde till bötfällning inför amerikansk domstol. De första besluten togs av den socialdemokratiska regeringen som satt till 1976, men de besluten fullföljdes och fördjupades av kommande borgerliga regeringar.

Statens agerande

Den 5 oktober 1974 skrev industriminister Rune Johansson till Sovjets vice utrikes- handelsminister Komarov och lovade att svenska regeringen "med kraft" skulle påverka amerikanska myndigheter för att ge Datasaab exportlicens. I maj 1975 skickade Datasaab in en formell licensansökan till det amerikanska handelsdepartementet. I

*Den som vill studera teknologismugglingen djupare rekommenderas John Barrons bok *KGB idag*. Kan beställas från Contra, se s 15.
**Namnet Datasaab används för enkelhets skull genomgående för Stansaab, Datasaab och Ericsson Information Systems.

september 1975 tecknar Datasaab kontrakt på 314 miljoner kronor med det sovjetiska företaget Elektronorgteknika. Under våren 1976 börjar fackföreningsägda BPA (Data-saabs underleverantör) markarbeten utanför Moskva. Kort innan riksdagsvalet 1976 skriver industriministern till handelsminister Richardson i USA för att påskynda behandlingen av licensansökan. I slutet av 1976 börjar Datasaab tekniker att arbeta i Moskva.

I mars 1977 blir det klart att licensansökan inte kan godkännas i sitt ursprungliga skick. Det beslutet har fattats av Pentagon och president Carters nationella säkerhetsråd. En förnyad ansökan avslås i maj samma år.

Nu ingriper den nya utrikesministern Karin Söder (c). En tredje licensansökan skickas in av Datasaab VD Gunnar Wedell i juli 1977. Licensansökan innefattar inte extraktorererna. Den 15 september 1977 har Datasaab styrelsesammanträde. Saab-Scania menar genom sin representant Pehr Lagermalm att kontraktet inte kan fullföljas med hjälp av den licens som företaget ansökt om. Men staten, som äger halva Datasaab bäckar upp VD Wedell. Wedell, statens representant i Datasaab styrelse och Lennart Lübeck i industridepartementet åker till USA för att påverka Pentagon. Den 1 november 1977 skriver Wedell till svenska ambassaden i Washington och hävdar att det finns en "tilläggslicens" på gång, som skall lösa problemen. När Datasaab den 10 november 1977 får licens så innehåller den bl a restriktioner rörande extraktorkorten som gör att anläggningen inte kan uppfylla kontrakterad primärradarfunktion. Den 17 november skriver Wedell åter om en kompletterande licensansökan, som skall lämnas in. Men någon sådan ansökan lämnades aldrig in.

Sovjet utövade hårda påtryckningar för att få leverans av systemet, även de delar som inte fick exporteras enligt restriktionerna i licens A266444. Sovjet ville ha hela systemet i drift till Moskva-OS 1980. TERCAS omfattar nu 12 radarstationer, tre i närheten av Moskva och nio andra väster om Ural-bergen. I systemet ingår bl a flygtrafikledning vid fyra flygplatser i Moskva, två i Kiev och kring Mineralnye Vody i Kaukasus. En områdeskontrollcentral för trafikflygövervakning väster om Ural ligger vid Vnukovo-flygplatsen i Moskva. Där finns en programmeringscentral och en simulatorcentral för utbildning av cirka tusen flygtrafikledare. Ungefär 225 flygtrafikledare kontrollerar trafiken med hjälp av 100 datoriserade radarpulpetter.

I april 1978 smugglades 24 extraktorkort ut till Sovjet, utan att Datasaab fått exportlicens.

Invasion med TERCAS

I mars 1979 togs första delen av TERCAS-systemet i drift. I december 1979 invaderades Afghanistan. Världen förbluffades av den effektiva luftlandsättningen. Stora truppstyrkor flögs in på kort tid, enligt skilda uppgifter användes i stor utsträckning civila

Ericssons anläggningar i Järfälla. Det var här (när företaget hette Datasaab) som de ödesdigra besluten om teknologismuggling fattades. En del saker utfördes dock enligt uppgift av de anställda "i hemmet, på fritiden".

flygplan (Acroflot är operationellt inordnat i Sovjets flygvapen). Varför gick invasionen så smidigt?

Vid jul 1979 användes 380 transportflygplan och därutöver hundratals stridsflygplan. Flygtrafikledningen var A och O. Och under de år som följt har stridsflygplan med stor precision bombat civila mål och guerillafästerna i bergen. Kemiska stridsmedel har släppts från luften, något som flyktingar kunnat berätta om.

Svenska militärer uppges att flygrörelserna samordnades från Mineralnye Vody i Kaukasus. TERCAS-systemet, inklusive den primärradarfunktion som USA:s exportlicens inte tillät, var färdig att tas i drift i Mineralnye Vody sommaren 1979. (Ingen tycks f ö om systemet också finns installerat i Kabul numera).

Redan innan den sovjetiska invasionen av Afghanistan cirkulerade uppgifter om oegentligheter vid Datasaab. De första uppgifterna kom ut i oktober 1979 och hade lämnats av anställda vid Datasaab. Bl a industriminister Nils G Åsling och statssekreterare Robert Nilsson (högre centerpartister) hade tidigt full kännedom om affären.

Efterspelet

USA reagerade på invasionen av Afghanistan med stopp för export av vete och teknologi. Dessutom bojkottades OS i Moskva sommaren 1980.

När Datasaab fick ny styrelseordförande, Hans Werthén, frågade han Gunnar Wedell om teknologismugglingen, men Wedell förnekade att sådan förekommit. Med det lät sig styrelsen och industridepartementet nöja. Trots de fakta som industridepartementet redan hade tillgång till. Departementet hindrade statens ägarrepresentanter att forska vidare i saken.

Den 30 oktober 1980 avslöjades smugglingen i TV-Aktuellt. Några dagar senare, den 5 november, ringde Europa-chefen i USA:s utrikesdepartement till svenska ambassaden i Washington och frågade om ambassaden kunde dementera uppgiften. Svenska regeringen dementerade påståendena i TV-Aktuellt.

Den 30 oktober 1980 avslöjades smugglingen i TV-Aktuellt. Några dagar senare, den 5 november, ringde Europa-chefen i USA:s utrikesdepartement till svenska ambassaden i Washington och frågade om ambassaden kunde dementera uppgiften. Svenska regeringen dementerade påståendena i TV-Aktuellt.

Den 30 oktober 1980 avslöjades smugglingen i TV-Aktuellt. Några dagar senare, den 5 november, ringde Europa-chefen i USA:s utrikesdepartement till svenska ambassaden i Washington och frågade om ambassaden kunde dementera uppgiften. Svenska regeringen dementerade påståendena i TV-Aktuellt.

Den 30 oktober 1980 avslöjades smugglingen i TV-Aktuellt. Några dagar senare, den 5 november, ringde Europa-chefen i USA:s utrikesdepartement till svenska ambassaden i Washington och frågade om ambassaden kunde dementera uppgiften. Svenska regeringen dementerade påståendena i TV-Aktuellt.

Den 30 oktober 1980 avslöjades smugglingen i TV-Aktuellt. Några dagar senare, den 5 november, ringde Europa-chefen i USA:s utrikesdepartement till svenska ambassaden i Washington och frågade om ambassaden kunde dementera uppgiften. Svenska regeringen dementerade påståendena i TV-Aktuellt.

Den 30 oktober 1980 avslöjades smugglingen i TV-Aktuellt. Några dagar senare, den 5 november, ringde Europa-chefen i USA:s utrikesdepartement till svenska ambassaden i Washington och frågade om ambassaden kunde dementera uppgiften. Svenska regeringen dementerade påståendena i TV-Aktuellt.

Den 30 oktober 1980 avslöjades smugglingen i TV-Aktuellt. Några dagar senare, den 5 november, ringde Europa-chefen i USA:s utrikesdepartement till svenska ambassaden i Washington och frågade om ambassaden kunde dementera uppgiften. Svenska regeringen dementerade påståendena i TV-Aktuellt.

minister Caspar Weinberger och hans ställföreträdare Richard Perle Sverige. Perle kommenterade smuglingsaffärens militära betydelse: "Allvarliga militärstrategiska konsekvenser och (har) framtvingat en revidering av våra strategiska flygstyrkors planering och modifiering av flygvapnets utrustning." Perle och Weinberger framhöll att TERCAS-affären förorsakat hundratals miljoner dollar i tekniska försvarskostnader. USA:s myndigheter anser saken mycket allvarlig och skickar tre utredare till Sverige.

Den 12 maj 1982 riktade konstitutionsutskottet kritik mot regeringens hantering av frågan. Det rörde bl a de förpliktelser som den tidigare socialdemokratiska regeringen iklädde sig gentemot Sovjet. Utskottet menade att regeringen inte förstått innehållet i anbud och leveransavtal och dettas samband med licensieringsförfarandet.

Konsekvenserna

Den 19 maj 1982 fick Försvarets materielverk (FMV) ett hemligt uppdrag att övervaka att svenska företag levde upp till USA:s krav. Uppdraget blev känt först ett år senare, i maj 1983.

Den 11 november 1983 hamnade Sverige återigen i blåsväder. Det var de "mystiska lådorna" i Helsingborg — container-affären. I all hast stiftas en lag mot vapenimport från Sydafrika. Importören Sven Olof Håkansson åtalas för grov varusmuggling, men åtalet läggs ned. Han anklagas istället för skattebrott.

I april 1984 dömdes Datasaab (Ericsson) av U S District Court of Columbia (Criminal no 84-00130). Skadeståndet fastställdes till 3,12 milj dollar, det största skadestånd som något företag någonsin ålagts betala i ett teknologismugglingsmål. Det motsvarade 28 milj kronor. Datasaab (Ericsson) gjorde inga invändningar mot åklagarens yrkande. Ericsson behövde f ö inte själv betala böterna. Genom en klausul i köpekontraktet för Datasaab blev det svenska staten (10 milj kr) och Saab-Scania (22,5 milj kr) som betalade böterna. Med tanke på att försvarsdepartementets företrädare i Washington anser att smuglingen förorsakat merkostnader på hundratals miljoner dollar måste skadeståndsbeloppet trots allt bedömas som förhållandevis lågt.

Sverige opålitligt

TERCAS-affären, container-affären och ASEA-affären (där ASEA levererat embargo-belagd datautrustning till ett stålverk i Sovjet) har gjort att Sverige betraktas som opålitligt. Andra neutrala länder anses mer pålitliga — det gäller även ett land som Finland! Österrike har exempelvis mött upp med en lag som straffar teknologismuggling. Någon sådan finns inte i Sverige. Det är inte straffbart i Sverige att bryta mot de amerikanska embargo-bestämmelserna. Håkansson kunde

ju exempelvis bara fällas för skattebrott. Detta trots de enorma ekonomiska värden som står på spel. Sveriges hela elektronik-industri skulle slås ut på några månader om USA skärpte reglerna och stoppade exporten av nyckelkomponenter. Företag som Ericsson ASEA och Saab-Scania är för sin överlevnad beroende av tillgång till amerikanska komponenter (eller komponenter som faller under de amerikanska bestämmelserna). Bara dessa företag har över 100.000 anställda.

Regeringen har tilldelat FMV uppdraget att kontrollera teknikexporten. Det är en mycket viktig uppgift. Teknologiekport till Sovjet ökar krigsriskerna. Palme-regeringens viktigaste insats för världsfreden är därför uppdraget till FMV. Förhoppningsvis kan det också bidra till att rädda sysselsättningen för hundratusentals svenskar.

Sverige kontrolleras nu extra hårt av det amerikanska handelsdepartementet. Över 300 svenska företag, sjukhus (!) och utbildningsinstitutioner har i skriftliga avtal lovat att samarbeta med de amerikanska myndigheterna. Det är bara för två länder som USA kräver så långtgående försäkringar, Sydafrika och Sverige. För Sydafrika del har reglerna tillkommit som ett sätt att visa sin motvilja mot apartheid-politiken. Sverige och Sydafrika har dessutom var sin amerikansk *exportkontrollattaché*. I Sverige heter han Brooks D. Ohlson och är f d "special agent" vid amerikanska handelsdepartementet. Där arbetar sådana agenter med skuggning, registrering och telefonavlyssning av misstänkta teknologismugglare.

Både container-affären och ASEA-affären utreds vidare i Washington. Det kan bli fler domar för teknologismuggling mot svenska företag. ASEA riskerar i värsta fall svartlistning, vilket skulle kunna leda till katastrof för koncernen som har 50.000 anställda. ASEA:s VD Percy Barnevik reste också till USA bara några timmar efter det att vidden i anklagelserna mot ASEA blivit kända.

Under 1985 kommer amerikanska handelsdepartementet att behandla 1.500 ansökningar om exportlicenser till Sverige. Utfallet är beroende av USA:s förtroende för svenska myndigheter och svenska företag. Idag är förtroendet för Sverige lägre än för andra neutrala länder, som Österrike, Schweiz, Finland m fl.

Ytterligare åtgärder

I ett öppet brev till tidskriften Ny Tekniks läsare i mars 1985 skriver Theodore W Wu: "För svenska och amerikanska intressen är det viktigt att presumtiva högteknologismugglare... inte tillåts utnyttja Sverige som transitplats för smuggling... Det kan fortfarande bli aktuellt med åtgärder mot individer som var inblandade" (i Datasaab-affären). Theodore W Wu finns närmare beskriven i Contra-boken *KGB idag* av John Barron. Där beskrivs han som en av de främsta när det gäller målmedveten kamp mot tekniskt spionage.

Vilka åtgärder kan amerikanerna vidta mot individer i Sverige? Domen mot Datasaab/Ericsson ger en fingervisning. I en till domen kopplad överenskommelse som undertecknats av Ericsson svartlistas två personer, Sven Skaréus och Bengt Johansson. Dessa förbjuds att arbeta med amerikanska embargo-belagda komponenter och Ericsson förplikts att informera amerikanska myndigheter om de skulle lämna sin anställning vid Ericsson, och vart de i så fall tar vägen.

Fler svenska företag riskerar att hamna i klistret. Vi har ännu inte sett slutet på affären med ASEA:s datorer till det sovjetiska stålverket. Även om ASEA förefaller att ha dragit konsekvenserna av problemen att arbeta i Öst. Företaget har beslutat att verksamheten skall inriktas på Väst och u-länderna. Företaget har i stort sett gett upp marknaderna i öst, som ändå alltid varit av begränsad betydelse.

Sverige i knipa

Svenska myndigheter befinner sig i en besvärlig situation. Å ena sidan är alla medvetna om de katastrofala följder som ett amerikanskt teknikembargo mot Sverige skulle få. Det är mot den bakgrunden som myndigheternas och regeringens resoluta ingripande i container-affären måste ses. Då var det emellertid fråga om att ingripa mot en småföretagare och några av hans tvivelaktiga kompanjoner. När det gäller de stora företagen blir bilden en helt annan. Då vävs nationella ekonomiska intressen samman med enskilda statstjänstemäns lojalitet mot personer verksamma i de inblandade företagen. I Datasaab-affären försökte myndigheterna lägga "locket på". Svenska myndigheter samarbetade med Datasaab för att dölja sanningen för amerikanerna. Ett sådant agerande undergräver naturligtvis förtroendet för de svenska åtagandena att följa de överenskommeber som träffas. Vilket kan leda till skärpta restriktioner framöver.

När starka ekonomiska intressen samverkar med starka intressen inom byråkratin riskerar vi att både sanningen och enskilda personer kommer i kläm. Contra har fått fram uppgifter om ett fall som fått mycket långtgående konsekvenser för enskilda personer. Ett fall där trådar kan spåras till högsta politiska nivå.

Det fallet kräver en utförlig redovisning, som vi skall återkomma till i nästa nummer.

Filip Lundberg

Jag, Jean- Christophe Öberg

Sven Stolpe har läst Jean-Christophe Öbergs bok "Varför Vietnam?" och också följt debatten kring den. Sven Stolpe slutar den kritiska granskningen av Öberg med "att en person som så förvanskar den uppenbara sanningen kan få tjänstgöra som svensk ambassadör är otroligt och upprörande".

Om någon skulle fråga mig: Vad är det egentligen som gör att du så indignerat tar avstånd från den socialdemokratiska regimen i Sverige — kan du nämna någon viss person? — så skulle jag svara: ambassadör *Jean-Christophe Öberg*. Han har nyligen utsänt ett stort verk som han kallat *Varför Vietnam?* (Rabén & Sjögren), men som närmast är en hjältesaga, behandlande hans påstådda egna politiska bragder.

Den har nyligen blivit behandlad efter förtjänst av Lars Gustafsson i SvD, varpå Öberg svarat med ett inlägg som torde kunna kallas något av det vulgäraste och mest stryktäcka som på lång tid utsänts från rödskäggsfronten. Spirituallitetens nivå framgår redan av rubriken *Lars Gustafsson och Kalle Anka*, vilket tycks vara ett citat av den alltid lika aristokratiskt förbindlige polemikern Olof Palme. Där beskylls Gustafsson för att "ha gjort som sin livsuppgift att hata Sverige, som inte förstått att uppskatta hans rabiate utfall."

Detta är nonsens — Gustafsson har i bok efter bok visat sin kärlek till särskilt sin västmanländska barndomsmiljö. Vad han gjort har varit att hudflänga den skolpolitik, den oandlighet och obekantskap med kulturella värden som utmärker rödskäggs framfart, särskilt det horribla institut som heter Skolöverstyrelsen.

När en av mina egna artiklar i samma anda översattes och trycktes i Norge, blev jag också beskyldd för att hata Sverige och rent av se så rysansvärd ut, att bara en blick på min demoniska nuna skulle räcka för att veta att jag är en "ond människa".

Öberg har illustrerat sin hjältesaga med en rad fotografier av sig själv. "Författaren i sitt arbetsrum i Utrikesdepartementet" (där han sitter inte vid utan på ett elegant 1700-talsskrivbord), en saligt flinande bild av honom efter utnämningen till chargé d'affaires i Hanoi och en ursinnigt blickande satrap

"vid avskedet från hustru Birgit" på en flygplats.

Värre är den helsida som med väldiga bokstäver trumpetar ut "Svensk diplomat Hemlig kontaktman USA-Hanoi".

Vad i all världen är detta för spex? Författaren, som slaviskt knäböjande gång på gång hyllar gamle Torsten Nilsson som en ny Axel Oxenstierna, oslagbar ifråga om politiska kunskaper, förkrossande talekonst och ousinlig visdomskälla, använder hundratal sidor till att stolt berätta om hur dessa både snillen, Nilsson och Öberg, i hemlighet arbetade på att åstadkomma en avspänning mellan Hanoi och Washington. Försöken misslyckades i grund; de är inte värda den minsta uppmärksamhet, särskilt inte en så skrävande och insmickrande som den Öberg presterar.

Man återser naturligtvis också i boken en bild av Olof Palme med fackla i handen omgiven av två nordvietnamesiska hjältar, under demonstration i Stockholm. Detta spektakel var inte bara omdömes- och smaklöst (vad skulle Palme ha sagt om en amerikansk minister på samma sätt demonstrerat mot Sverige i ett ögonblick, då vi befann oss i krig?) Amerikanerna blev naturligtvis ursinniga över detta uppträdande av ett neutralt land.

Rent komiska är Öbergs försök att bortförklara denna beskäftighet och grova kränkning av USA. Bedömningen av den enligt Öberg geniale — ty han är själv storinspiratören — storpolitiken blev inte mindre negativ, när amerikanerna fick veta hur hjärtvarmt de svenska rödskäggen tog hand om de ynkliga och i flera fall knarksmugglande desertörer som avvikit från den amerikanska armén och sökt sig till vårt vänliga land.

Vad förhandlingarna beträffar må ett enda citat räcka: "Vad såväl premiärminister Pham Van Dong som utrikesminister Nguyen Duy

Trinh sagt oss i Hanoi innebar i sak knappast något verkligt nytt. Likväl var dessa klarlägganden betydelsefulla i den meningen att de gjorts av två nyckelpersoner och därför kunde anses vara den nordvietnamesiska regeringens officiella (??) svar på den diskussion som pågick i Washington". Detta är barnsligt — de hemliga kontakterna var rena buskteatern. Öberg konstaterar också aningslöst att enda resultatet blev att "man kom närmare ett formellt diplomatiskt erkännande" av kommunistregimen.

Duktiga gossar, de här två!

Gång på gång citerar Öberg de nordvietnamesiska politikernas fredsönskan: "Jag kan ge mitt ord på att vi inte har några fientliga avsikter mot något av våra grannländer." Att det fattiga land som ekonomiskt med sådan kraft stöds av Sverige, genast efter fredsslutet införde en armé på över 100.000 män i grannlandet Kambodja, nämns naturligtvis inte.

Inte heller nämns att kriget började med nordvietnamesiska mordattacker i Sydvietnam, att hundratusentals katolska bönder i norr utplundrades och fördrevs ned till Sydvietnam, att ett jättelikt material om de nordvietnamesiska hjältarnas massmord i broderlandet långt innan amerikanerna börjat sina försök att stoppa kommunistinfiltrationen är samlat och lättillgängligt, eller att stora grupper av sydvietnameser tvingades att fly ur landet. Hela den nordvietnamesiska politiken är vänlig, fredlig, fridsam...

Att en person som så förvanskar den uppenbara sanningen kan få tjänstgöra som svensk ambassadör är otroligt och upprörande.

Sven Stolpe

Ayn Rands filosofi

Alla politiska och kulturella rörelser har någon eller några tänkare som urkälla och startmotor. Den viktigaste tänkaren bakom de senaste årens "högervåg" i västvärlden var Ayn Rand. Utan Rand hade politiken och kulturen idag sett helt annorlunda ut.

Vem var Ayn Rand?

Ayn Rand föddes 1905 i St Petersburg i Ryssland. Hon genomlevde den ryska revolutionen och studerade vid universitetet i Petrograd. 1926 flydde hon till Förenta staterna.

Ayn Rand arbetade först som statist och garderobsassistent i Hollywood för att försörja sig. Hennes ambition var dock att bli författarinna och filosof. Hon lärde sig det engelska språket och började skriva. 1943 kom hennes stora genombrott med publiceringen av *The Fountainhead*. Romanen handlade om konflikten mellan individualismen och kollektivismen. 1957 publicerades Rands största och viktigaste roman, *Atlas Shrugged*. Denna roman presenterade i dramatisk form Ayn Rands unika filosofi, *objektivismen*. Efter publiceringen av *Atlas Shrugged* blev Rand en av Amerikas mest kontroversiella och omdiskuterade debattörer.

På 60-talet och 70-talet presenterade och spridde Rand sin filosofi objektivismen i oräkneliga offentliga anförande samt i sina tidskrifter *The Objectivist Newsletter* (senare *The Objectivist*) och *The Ayn Rand Letter*. 1982 dog Ayn Rand.

Det är svårt att överskatta, eller ens uppskatta, Rands betydelse för utvecklingen och spridningen av den nya vågen av sympati för frihetliga idéer och politik.

Varför filosofi?

Ayn Rand hatade, av naturliga skäl, kommunismen. Hon ägnade dock inte sitt liv åt ren politisk polemik mot kommunismen. Rands insats mot kommunismen (och mot alla former av diktatur) var att upptäcka, formulera och sprida den filosofi som är rationell, som överensstämmer med den objektiva verkligheten. Det är filosofi som avgör utvecklingen i världen, och det är *rationell* filosofi som är den avgörande förutsättningen för frihet och välfärd.

Ayn Rand, rysk-amerikansk filosof som avled 1982, spelar en avgörande roll för den "nya högerns" ideologiska utveckling. Hennes romaner har gått ut i miljonupplagor i USA.

Vad är då filosofi?

Filosofi är en integrerad syn på hela verkligheten. Filosofi utgörs av de bredaste, mest fundamentala, mest allmängiltiga abstraktioner och principer. De abstraktioner och principer som är relevanta och upptäckbara för alla människor, i alla länder, tider och kulturer.

Filosofi består av fem huvudgrenar. *Metafysiken* studerar existensens natur som sådan. *Epistemologin* studerar människans medel för uppnåendet av kunskap om verkligheten. *Etiken* definierar principerna som bör vägleda människors handlande. *Politiken* definierar vilka grader av handlingsfrihet människor skall ha i sociala sammanhang. *Estetiken* definierar principerna som bör vägleda människor i skapandet och bedömandet av konst.

Det är vilka idéer människor accepterar som avgör hur deras samhällen kommer att se ut. Det är i första hand deras *filosofiska* idéer som avgör, eftersom de filosofiska är de mest *fundamentala*.

Låt oss ta några exempel.

Är människor individer vars liv avgörs av deras egna respektiva, individuella tankar och handlingar? Eller är människor fragment av kollektiv som bara kan överleva genom att uppgå i någon grupp? Om svaret på den senare filosofiska frågan anses vara ja, då följer logiskt ett kollektivistiskt politiskt system.

Skall människor sträva efter att uppnå lycka och självförverkligande på denna jord? Eller skall de offra och försaka och lida på

jorden för att kunna komma in i något påstått himmelrike efter döden? Om svaret på den senare filosofiska frågan anses vara ja då följer logiskt någon form av religiös diktatur, där diktatorerna ser till att människorna verkligen får offra och försaka och lida, "för sitt eget bästa".

Är varje människa utrustad med ett förnuft som förmår att upptäcka vad som är sant och falskt? Eller är det bara ett gynnat fåtal människor som genom mystiska uppenbarelser kan uppnå någon säker kunskap? Om svaret på den senare filosofiska frågan anses vara ja då följer logiskt någon form av diktatur. Om de "vanliga" människorna inte själva kan ta reda på vad som är sant och falskt, då kan de inte själva ta reda på vad som är rätt och fel. Då måste logiskt eliten som påstår sig veta, tack vare sina påstådda uppenbarelser, härska över de "vanliga" människorna för att se till att de gör det som är rätt.

Politik och abstrakta principer

Det var bara tre enkla exempel på hur filosofiska frågor kan avgöra politiken. Det finns många fler sådana frågor. Man måste kunna ge de rätta svaren på sådana frågor och sedan visa varför svaren man ger är riktiga, om man vill slå vakt om friheten.

Men är det värt mödan att lära sig något så "abstrakt" som filosofi? Skall man inte koncentrera sig på de konkreta sakfrågorna i politiken och strunta i abstrakta principer?

Svaret är att man inte kan åsädskomma något i politiken utan abstrakta principer. Låt oss ta ett exempel.

Säg att du frågas av någon, som själv är osäker, om läkemedelsindustrin borde förstatligas. Du svarar nej och försöker förklara varför. Du förklarar att människor har rätt till frihet, både som producerer och konsument, att frihet är en nödvändig förutsättning för vetenskaplig och teknisk utveckling, att industrin måste präglas av vinstjakt och konkurrens, att statliga företag blir byråkratiserade och stagnerar, att marknadsökonomi är överlägsen planhushållning, att det är farligt för medborgarna att vara beroende av staten för sina läkemedel osv.

Och så säger den som ställde frågan till dig: "Okej, du har nog rätt att läkemedelsindustrin borde vara privat. Men bilindustrin då?"

Och så förklarar du varför bilindustrin inte skall förstatligas. Och så säger frågaren "Okej, du har nog rätt att bilindustrin borde

Hitills är bara en av Ayn Rands tre stora romaner översatt till svenska. Det är "De levande" med motiv från NEP-perioden efter ryska revolutionen. Det var en period som den ryskfödda författarinnan själv upplevde innan hon flydde till USA.

BREV TILL CONTRA

Myter om Sydafrika

I senaste numret av Contra fanns en utförlig artikel om Sydafrika författad av Hans Plogvall. Jag tar beträmt avstånd från den i massmedia så vanliga schablonbilden av Sydafrika och dess problem. Utvecklingen i grannländerna visar med all önskvärd tydlighet att en snabb övergång till "en man — en röst" inte kommer att lösa några problem. Utan istället skapa en rad nya.

Men jag delar lika lite Hans Plogvalls beskrivning av regimens mer eller mindre acceptabla motiv bakom den försiktiga liberaliseringen och hemlandspolitiken.

Om vi börjar med frågan om hemländerna, och helt bortser från att de omfattar mindre än 20% av Sydafrikas yta, trots att de skall ge utkomst åt 80% av befolkningen, så finns det en idémässig hake även i regimens officiella beskrivning av hemlandspolitiken. De vita betraktas som en stam, medan de svarta uppdelas på nio. Därigenom blir de vita den största stammen, näst zulu-folket. Men de vita är ju inte en stam! Alldeles uppenbart bör de vita med samma kriterier som för de svarta delas upp på två stammar. Det är ju inte bara språkliga utan även kulturella och idémässiga skillnader mellan engelsk- och afrikans-talande sydafrikaner. Det är afrikanderna som står för rasatdiskrimineringspolitik, medan de engelsktalande har en annan inställning, delvis på grund av att de engelsktalande har dominerande inflytande i näringslivet, som ekonomiskt drabbas av apartheid.

Så länge sydafrikanska regeringen anser att det finns nio svarta stammar, men bara en vit, finns det alla skäl att avvisa den officiella versionen som en myt.

Jag tycker också att Plogvall gör det alltför enkelt för sig när han resonerar kring motsättningarna mellan de svarta stammarna och återför den till historiskt belagda blodiga konflikter. Det är ju inte bara de svarta stammarna inbördes som har utkämpat blodiga krig. En av de mest skoningslösa konflikterna i Afrikas senare historia ägde rum just mellan de två vita stammarna — boerkriget. Att de vita stammarna idag inte utövar terror mot varandra, mindre än 100 år efter boerkriget, ger oss naturligtvis hopp om att även de svarta stammarna skall kunna fås att samverka utan våld.

Per-Olof Eklund

vara privat. Men tekoindustrin då."

Det blir förstås hopplöst. Du kan inte bekämpa socialismen genom att först visa att läkemedelsindustrin skall vara privat, sedan bilindustrin, sedan tekoindustrin, sedan varvsindustrin, sedan mejeriindustrin, sedan cementindustrin, sedan elektronikindustrin, sedan byggnadsindustrin, sedan tandkrämsindustrin och så vidare i all oändlighet. För att komma någon vart så måste du kunna visa att förstatligande är fel i princip.

Det är bara med hjälp av abstrakta principer som man kan bedöma enskilda konkreta frågor. Man kan inte hantera en komplicerad verklighet utan hjälp av abstrakta principer, inte heller i politiken.

Politik utan principer

Om man ger sig in i politiken utan en teoretisk grund att stå på kommer man faktiskt inte bara att misslyckas med att åstadkomma något positivt. Man kommer faktiskt att göra skada. Om man bara handlar, utan en teoretisk grund, då vet man bokstaveligen inte vad man gör.

Ett praktexempel på detta är "freds"rörelsen. De flesta av gräsrotterna (dock inte av ledarna) vill verkligen ha fred. Men de har inte tänkt igenom frågan ordentligt och tagit reda på vad krigshotet i världen egentligen beror på. De har bara velat "göra något". De har observerat att krig förs med vapen. Och så har de utan vidare eftertanke dragit slutsatsen att kriget beror på vapnen, och att all nedrustning, även ensidig sådan, gagnar freden.

I verkligheten så ökas förstås risken för

krig ju mer framgång "freds"rörelsen har i västländerna. Ju militärt svagare västländerna blir, desto större möjligheter får ju Moskva-regimen att starta, och vinna, ett krig. De flesta av gräsrotterna i "freds"rörelsen vill ha fred, men de gör mycket mer skada än nytta eftersom de handlar utan att tänka.

Att bekämpa socialismen är nog inte lättare än att bekämpa krig. Kunskaper, inklusive teoretiska kunskaper, är minst lika viktiga för bekämpandet av socialismen som för bekämpandet av krig.

Tidskriften Contra ger viktiga konkreta kunskaper om eländet i socialistländerna. Men för att skaffa sig de mer "teoretiska" kunskaperna som man behöver i kampen måste man vända sig till Ayn Rands romaner och essäsamlingar. Dessa böcker är inte "tunga" och tråkiga, trots att de handlar om filosofi. Att läsa Ayn Rand är att förena nytta med nöje.

Det kan vara svårt att hitta Ayn Rands böcker i svensk bokhandel, speciellt utanför storstäderna. Man kan dock beställa böckerna från ett företag i Amerika som heter Palo Alto Book Service. Man kan skriva till adressen nedan för att få en gratis broschyr och beställningsblankett:

Palo Alto Book Service
200 California Avenue
Palo Alto
CA 94306
USA

Kom ihåg att kunskap är makt!

Henrik Unné

En sammanställning av Ayn Rands viktigaste böcker finns i rutan på sidan 23.

Den själviska genen

Sedan man läst ovannämnda bok frågar man sig: behövs en arvshygienisk samhällspolitik?

De vetenskaper som just nu är stadda i frammarsch är bl a evolutionsbiologi respektive humangenetik. Genetisk sanering är en lika viktig hälsovårdsform som alla andra åtgärder för att lindra och förebygga sjukdom, lidande och för tidig död. Detta har länge varit en självklar sak inom boskaps- eller hästuppfödning. När det gäller människosläktet hajar man genast till och börjar oja sig över elitänkande, urval, och Gud vet allt. Man säblas snabbt ned och benämns rasist, nazist eller något ännu värre. Biologi det är fult det!

Genom socialpolitik av viss typ kan man sätta naturens egna urvalsmekanismer ur spel, på gott och ont. Mest det senare. Ur den synvinkeln blir det naturligtvis ytterst suspekt att tala om "bättre" eller "sämre" gener. Men om många dåliga gener sparas med konstlade medel och deras fortbestånd säkras med ekonomiska medel, hur går det då med släktets fortsatta sammansättning?

De nya vetenskaperna ger oss hjälpmedel att företa genanalys och fosterdiagnostik. Det är riktigt att de hjälper oss att "välja bort" på ett mycket tidigt stadium, själsdefekta och fysiskt gravt handikappade. Fördel eller nackdel? Somliga utropar fortfarande att det är elitism, utan att tänka på att det kan vara humant, att på ett mycket tidigt stadium förhindra ett kommande, garanterat lidande.

År 1953 upptäcktes DNA, arvets och livets byggsten. Kring 1975 kunde man analysera arvet och styra gener, hybrid-DNA.

1990-talet kommer att bli genernas decennium. Resultatet i biologins frontlinje visar entydigt att jämlikhetsreformer är meningslösa, eftersom medföddaskillnader aldrig kan omfördelas, än mindre bemästras med hjälp av socialpolitik, som snarare ökar klyftorna och skillnaderna människor emellan. (Det är ingen tillfällighet att vissa politiker vill nedrusta biologijämnet i skolan.)

Någon har påpekat att socialpolitiken i dess nuvarande form, främst inom hälso- och sjukvården är ett utslag av självplågeri. Dawkins hävdar att självuppfodring är ett inlärt beteende. "Generna drar upp de stora riktlinjerna, hjärnorna är deras verkställande direktörer. Författaren ser alla levande varelser som överlevnadsmaskiner för sina egna gener. Han utvecklar en analogi mellan det biologiska arvet (generna) och kultur- arvet minnesenheter (som han benämner

"memer").

Detta, att vi skulle vara ett redskap för våra gener, är en djärv tanke men också en varning. Dawkins vill naturligtvis också provocera. Men försök motbevisa honom! Dawkins bok utgör en sammanfattning av ett antal viktiga idéer inom modern evolutionsteori, vilken har sina fiender. Det är sociobiologins antagonister. Det är de som tror att miljö och politik klarar av att förändra människan i positiv riktning. Alla de som inbillar sig att socialpolitiken ska resultera i ett lyckorike, måste ju bli skakade av teorin att det är generna, arvet från könscellerna som skapar människan och inte "samhället".

Dawkins bok är förvisso mycket nedslående, etiskt sett, men den lämnar ett bidrag till insikten om oss själva. "Den själviska genen" bör läsas som en varning till oss alla.

Arne Sundström

Richard Dawkins: Den Själviska Genen, Tiden, ISBN 91-550-2702-4 c:a 105.-

Marknadens villkor

Vi har en relativt fri marknad i vårt land. Men friheten är ingalunda total. För det första finns det en mängd skrivna och oskrivna lagar och normer för hur handel skall gå till, och hur konflikter mellan köpare och säljare skall lösas. Det gäller allt från torghandel och busstrafik till utskänkning av alkohol och försäljning av läkemedel. För det tredje är många varor och tjänster utrensade från marknaden genom den offentliga produktkontroll som utövas av t ex livsmedelsverket, konsumentverket, socialstyrelsen och hälsovårdsnämnderna. Prisregleringar är en ytterligare form av marknadskontroll.

Göran Skogh belyser genom att utnyttja kunskaper och teorier från de olika samhällsvetenskaperna, marknadsregleringarnas ekonomiska och sociala roll. Eftersom det gäller regler för handel med ekonomiskt kvantifierbara varor och tjänster dominerar de rättseconomiska aspekterna.

I kapitel 1 behandlas uppkomsten av byten och handel och framväxten av normer och institutioner för utväxling av varor och tjänster. Intresset inriktas på förhållanden i samhällen där ingen statlig sanktionering av handelsbruket förekommer.

I kapitel 2 belyses de köprättsliga reglerna utifrån rättseconomisk teori. Sedan slutet av 1960-talet har det genomförts omfattande ekonomiska studier över kontraktsrätten och principerna för ansvarets placering vid t ex produktfel, utebliven leverans etc. Denna

forskning är i stort okänd i vårt land. De rättseconomiska insikterna är emellertid av stor betydelse för förståelsen för möjligheterna att via rättslig reglering underlätta för exempelvis konsumenterna.

I kapitel 3 diskuteras vilka konsekvenser konsumentlagstiftningen kan tänkas ha för handeln i allmänhet och för konsumenten i synnerhet. Detta är intressant särskilt mot bakgrund av att vi under 1970-talet fick en mängd "konsumentlagar" såsom marknadsföringslagen, avtalsvillkorlagen, hemförsäljningslagen, konsumentköplagen, konsumentkreditlagen, småmålslagen och rätts-hjälpslagen.

I kapitel 4 analyseras effekterna av 1948 års lag om försäkringsrörelse. Kapitlet bygger på ett forskningsprojekt som genomförts vid nationalekonomiska och juridiska institutionen vid Lunds universitet. Projektet är intressant av flera skäl, inte minst därför att lagen ifråga var en föregångare till 1970-talets konsumentlagstiftning.

I kapitel 5 diskuteras en utredning om pris och produktkontroll av läkemedel. I kapitlet beskrivs kortfattat hur läkemedelskontrollen går till och vilka effekter den kan ha för läkemedelsbranschen, konsumenterna och skattebetalarna som subventionerar läkemedelskonsumtionen. Utredningsförslaget gick inte igenom, men det hindrar inte att utredningen är intressant som exempel på hur förarbeten till lagstiftning kan komma till.

Dennis Brinkeback

Göran Skogh: *Marknadens villkor*

Biståndsmytten

Författaren är specialist på u-ländernas ekonomi. Han är professor vid London School of Economics and Political Sciences. Bauer har publicerat ett flertal böcker i ämnet. Det är tacknämligt att vi fått en svensk översättning av ett av hans många arbeten inom området.

Bauer hävdar att det finns många verklig-hetsförfalskningar beträffande u-hjälpen. Vi lever i en värld av myter, skuldkomplex och förvrängningar av de verkliga förhållandena. Den politik som orsakar fattigdom i u-länderna är hävdar Bauer, en följd av den politik som deras egna härskare bedriver. Vi sänder våra miljarder kronor till härskare som grundar sina undersåtar fattigdom. När man som Bauer, under trettio års tid har studerat sammanhangen bakom u-ländernas fattigdom, hur deras härskare handskas med biståndet och vad allt detta leder till, blir man lindrigt uttryckt desillusionerad. Korrumpade ministrar säljer mat i många led och gör själva en god profit på

handeln, innan varorna slutligen når de svältande. U-hjälpen når i många fall helt enkelt inte fram alls.

Annonser manar oss att skänka pengar till u-landsbistånd. De vädjar till våra humana västerländska känslor och vår humanitära inställning. Vi sänder naturligtvis en slant, utan att veta vart den tar vägen. Ingen är ju emot u-hjälp, men vart går den? I nio fall av tio visar annonsen i våra tidskrifter och på annonsplatser utomhus en liten svältande flicka med tårade ögon. Själva ställer vi aldrig en fråga kring biståndspengarna.

Det är hjälpmynen, som Bauer vill slå ihjäl. Ekonomisk tillväxt i u-länder har inte skett tack vare biståndet utan trots detta. Det är nämligen så att allt bistånd motverkar ekonomisk utveckling och framåtskridande. Pengar och varor går till härskarna, till regeringarna, till dem som är ansvariga för fattigdomen i sina länder.

Inte minst har Sverige bidragit till retardation och snedvridning av u-länders utveckling, genom generösa biståndspengar. Så har t ex svenska miljarder till Tanzania kommit att förhindra landets egen livsmedelsproduktion. I Zaire har president Mobuto utvisat många personer som sysslat med handel. Detta har framtvingat en återgång till egenproduktion av basförmåder, vilket i sin tur haft försäkringar till följd. Inom u-länderna förekommer ett oerhört slöseri, t ex skrytbyggen. Biståndspolitikerna bidrar till att öka klyftorna i de s k fattiga länderna. U-hjälpen stärker den rika överklassen i dessa länder. Massorna får fortsätta att svälta.

Biståndsmynen är en uppseendeväckande och skakande läsning. Den ger oss ett svar på frågan: vad används biståndspengarna till? En angelägen bok för alla och envar, som är ekonomiskt och politiskt intresserad.

Arne Sundström

Biståndsmynen, Timbro, 107 s, ISBN 91-7566-031-8 c:a 45.-

SAF i politiken

Sven Ove Hansson är en trägen arbetare i Rörelsens örtagård. På Rörelsens eget förlag Tiden har han nu gett ut *SAF i politiken*. En dokumentation av näringslivsorganisationernas opinionsbildning. Boken verkar arrangerad efter någon sorts fabriksmall för populärböcker som t ex läroböcker med lite för mekanisk hantering av illustrationer, citat, tabeller och rubriker. Hansson skriver en lite tråkig, mekaniskt registrerande gräprosa, som knappast ger läsaren chansen till några emotionella utsvävningar.

När man summerar intrycken av boken kommer detta senare snarast på pluskontot. Hansson är ingen demagog, givet syfte och synvinkel är det en juste och hederlig bok.

Den som har lite distans till ämnet bör kunna ligga från sig boken med bevarad eller ökad respekt för SAF:s ambition till saklighet och anständig debattstil.

60- och 70-talens röda, antidemokratiska väg hade naturligtvis andra följdfenomen. I en bok från 1983, *Från högsta ort*, intervjuar Gustaf Olivecrona Stig Malm och Björn Rosengren. Den senare säger bl.a:

"Efter 68-revolten var det så att alla universitetsstudenter och högskolestuderande, framför allt den politiskt medvetna elit som fanns där, hade två ambitioner. Den ena var att gå till ett politiskt parti och göra karriär och den andra var att gå till facket. Och det var faktiskt så att de sökte sig till tjänstemannaorganisationerna."

Den röda förmyndarideologin kom att "radikalisera" facket och både Malm och Rosengren visar sig i boken medvetna om den försämrade medlemskontakten. Medan kommunistidan kan jubla över att "den långa marschen genom institutionerna fortgår för fullt" så ökar främlingskänslan hos gräsosar och borgerliga sympatisörer. Därför känner dessa ofta sig mer hemma i SAF:s föreställningsvärld än i sina representanters. Den som vill se demokratin som överideologin har därför knappast anledning att kritisera SAF i det här sammanhanget.

Till bilden hör i avgörande grad socialdemokratins förvandling: Av Per Albin Hanssons folkhemiska samförståndspolitik blev Olof Palmes heta- och konfrontationspolitik. Om flera företagare 1970 talar om en "förtroendekris" så motsvarar det väl vad många i Palmes eget läger upplevde, både på den nationella och den internationella scenen. I *New Statesman*, en tidskrift främst för intellektuella Labour-anhängare fanns t.ex en artikel om Sverige våren 1971, där författaren Anthony Howard uttryckte sin besvikelse med en numera välkänd sammanfattning: "Jag har sett framtiden, och den fungerar inte."

Arne Andersson

Sven Ove Hansson: SAF i politiken. Tid- en. ISBN 91-550-2960-4, 223 sidor. Cirka 86.-

Oktober 16

Alexander Solzjenitsyn följer den stora ryska berättartraditionen. Också genom att skriva mycket omfattande böcker. Den senaste, *Oktober 16*, har hittills bara utkommit i sin första del. Den är på 531 sidor. *Oktober 16* ingår i serien *Det Röda Hjulet*, en romanseri som skall skildra bakgrunden till den ryska revolutionen. Tidigare har *Augusti 14* utkommit. Solzjenitsyn betraktar själv *Det Röda Hjulet* som sitt livsverk och tvivlar på att hans liv skall räcka till för att fullborda verket (Solzjenitsyn är 67 år).

Oktober 16 är, i motsats till *GULag-arkipelagen*, *En dag i Ivan Denisovitjs liv* och delar av *Första kretsen* inte i grunden en

politisk skrift. Det är berättarkonst i hög klass. Med en avancerad struktur som gör att boken ställer krav på läsaren. Flera berättelser pågår parallellt. Ytligt sett utan samband med varandra. Men alla med syftet att skildra kontrasten mellan det ryska folkets storartade insatser under första världskriget med den förvirrade statsledningens bristande förmåga att rätt utnyttja landets resurser. På sina ställen skiner också revolutionärens agitation igenom, speglad i de konstitutionella krafternas godtrogenhet.

Solzjenitsyn låter en av huvudpersonerna gå till rätta med den våldstradition som växt fram i Ryssland, och som urartade i Ryska revolutionen. "Om Riksduman blott en enda gång gjorde ett förödande uttalande om terrorn skulle det inte behövas några stånd-

Böcker av Ayn Rand

Ayn Rands tre stora romaner, "*We the Living*", "*The Fountainhead*" och "*Atlas Shrugged*" finns alla i pocketutgåvor på engelska (utgivna av Signet i USA och Panther i England). Det är riktiga "tegelstenar". *Atlas Shrugged* 1084 fäststa sidor.

På svenska har Lindfors förlag gett ut en svensk utgåva av "*De levande*". Arbetet pågår med en komplett svensk översättning av "*Atlas Shrugged*". Den första delen kommer sannolikt 1986. "*The Fountainhead*" finns översatt till danska med titeln "*Kilden*".

På svenska finns också två mindre böcker av Ayn Rand. Dels "*Hymn*" ("*Anthem*" på engelska) och dels "*Kapitalismen, det okända idealen*".

rätter. Mina herrar, Robespierres första tal gällde... dödsstraffets avskaffande... Hur kan man kalla detta en kristlig styrelseform, om man besvarar terror med terror?"

Solzjenitsyn kommer också gång på gång in på revolutionärernas demoraliserande inflytande. Hur Rysslands möjligheter slösdades bort genom att hotet från revolutionärerna inte togs på allvar. Och att de som möjligen tog dem på allvar reagerade på alldeles fel sätt.

På baksidestexten sägs att Solzjenitsyns romaner är "en hyllning till den ryska revolutionen". Den som läst boken drar slutsatsen att den som skrivit baksidestexten inte förstått vad boken handlar om. Den är en hyllning till det ryska folket, som beskriver bakgrunden till den tragik som den ryska revolutionen utgjorde. *Carl G. Holm*

Alexander Solzjenitsyn: Oktober 16. Volym ett. Wahlström & Widstrand. ISBN 91-46-14758-6.

Vart går Sverige?

Barry Turner är brittisk journalist med goda kunskaper om Sverige och viss personlig anknytning till vårt land. Han har engagerats för att skriva en analys av svensk politik inför årets val. Han har gått grundligt tillväga och intervjuat en lång rad personer i svensk politik och näringsliv. Kjell Olof Feldt, Hans Werthén, Bengt Westerberg och Gustaf Petrén är några av de mest välkända. Men även en av Contras redaktionsmedlemmar finns med bland de 26 intervjuoffren.

Mot den bakgrunden har Barry Turner sammanställt en riktigt vettig analys av svensk politik inför valet 1985. Utmärkt för en utländsk iakttagare. En vettig sammanfattning också för en svensk läsare som vill få en

överblick över svensk politisk utveckling de senaste tio åren.

Den skildringen blandas upp med författarens personliga kommentarer, som skulle kunna publiceras som ledarkommentarer i flertalet borgerliga dagstidningar.

Man kan emellertid ifrågasätta behovet av en 144 sidor lång ledarkommentar, den må vara aldrig så vettig.

Barry Turner: Vart går Sverige? Esselte Fakta. 144 sidor. ISBN 91-7610-022-7.

Vingar över Amazonas

Vingar över Amazonas är en något annorlunda reseskildring. Som vanligt väntar man sig en resa kors och tvärs genom ett land. Författaren Andres Küng har emellertid haft andra syften med sin bok: skapa förståelse för Wycliffe-missionens arbete i stort och i Colombia i synnerhet, vidare för de ofta illa trängda indianerna i Amazonas urskogar. Boken bygger bara delvis på egna iakttagelser. För att ge en helhetsbild av denna missions arbete och framför allt svårigheter inom en ganska stor region ter det sig måhända naturligt att stödja sig på rapporter, längre samtal och intervjuer. Boken formar sig till en dock ej okritisk hyllning till dessa, observera oavlönade, missionärer, som ofta beskylls för att förstöra indianernas kultur när deras huvudsakliga verksamhet var och är inriktad på översättning av Bibeln till olika indianspråk. Måktiga fiender har försvärat dessa protestantiska missionärens arbete, t ex katolikerna och gerillan M-19. De måste ständigt vara beredda på gerilla-attacker och kidnappningar. Några av författarens missionsvänner framstår närmast som hjältar och martyrer, även om de själva förringar sin insats. De nämnda andrahands-

rapporterna sätter sin prägel på boken. De kombineras väl med de resonemang och diskussioner som förs, men förväntar man sig en reseskildring av vanligt slag, dvs där författaren själv ser och upplever folk och natur i ett exotiskt land, blir man besviken. Direktskildringen av indianer och deras seder fann jag själv intressantast, och boken riktar uppmärksamheten på den ödesdigra roll som den kommunistiska gerillan spelar i dessa djungelområden. Den motarbetar varje försök att låta urskogsdianerna få del av västerländsk odling, t ex få ett skriftspråk och en första litteratur, dvs ett embryo till en egen skapande litteratur. Boken vänder sig i övrigt till läsare som är intresserade av den kristna missionen.

Alf Norbäck

Andres Küng: Vingar över Amazonas. 160s. Normans förlag.

VIDEO

Uncommon Valor

Kanske har denna films författare inspirerats av en händelse för några år sedan, då Clint Eastwood m fl Hollywoodskådespelare finansierade ett (misslyckat) fritagningsförsök av amerikanska krigsfångar i Laos. I *Uncommon Valor*, som filmen heter i original organiserar fadern (spelas av Gene Hackman) till en av de 2.500 amerikaner som fortfarande saknas sedan Vietnamkriget, en kommandogrupp för att befria sin son och andra amerikaner, som sitter i ett krigsfängelse i norra Laos. En mycket sevärd film. Regissör Ted Kotcheff (*First Blood*). Distribution: Esselte. *HGO*

CONTRA 6 1985

Contras redaktion arbetar med frivilliga krafter. Därför kan vi inte komma ut oftare. Det skulle vi gärna göra. För materialet finns. Redan när detta nummer redigeras ligger material för en hel ny Contra och väntar. Fortsättning på artikeln om marknadsekonomin i Ciskei. Mer om teknologismugglingen till Öst, och de trådar som leder till svensk byråkrati och svenska politiker. Vi har också en artikel som jämför nationalsocialism och kommunism. Och mycket mer. Väl mött i nästa nummer av Contra!

...kommer i oktober